

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Tractatus I. De Inquisitione Generali, & de illis, quæ eam consequi solent.

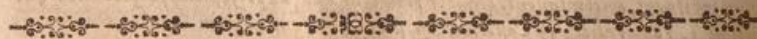
urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

stitutiones, & Instituta benè nota Visitatores habere studebunt, ut possint aliorum defectus integrè agnoscere, ac exactius corrigere; Morum deinde gravitatem, ac vitæ integritatem, ac multò magis sanctitatem ita præ se ferant, ut quod aliis proponunt, suo exemplo sibi propositum in primis ostendant.

S E R I E S D I C E N D O R V M.

DVplici modo, quantum ad præsens attinet propositum, Visitator procedere potest, & debet. Primò præmittenda est illi inquisitio omninò generalis, qua in genere inquiritur; An subditi proprium Institutum, & Regulas accuratè observent? An fortè in earum observatione passim deficiant? An præterea relaxationes Regulae, ac Constitutionum transgressionem impune à Superioribus permittantur? Deinde descendere debet ad inquisitionem specialem. Est autem inquisitio specialis illa, in qua de certa persona, sive de certo peccato inquiritur, v. g. An Petrus commiserit tale peccatum? Totus igitur visitationis progressus, tam inquisitione generali, quam speciali, circumstantiisque aliis, de quibus infra, observatis inchoatur, ac perficitur. Quare quid ad utriusque generis inquisitionem pertineat, quatuor Tractatibus breviter absolvemus.

IN PRIMÒ; qualiter debeat fieri inquisitio generalis, & quæ in ea peti, aut interrogari possint, & de tribus viis, nempe accusatione, denuntiatione juridica, & denuntiatione Evangelica (præmissis interim de correctione fraterna integro Tractatu, aliisque ad visitationem omninò spectantibus) per quas manifestari Superioribus delinquentium peccata solent, differemus. **I**N SECUNDO; de modo speciatim inquirendi, tam ad instantiam partis denunciantis, quam ex proprio munere Prælatorum; ubi de prærequisitis ad juridicè instituendam inquisitionem plenè, favente DEO, agendum erit. **TERTIUS** vero Tractatus duo principaliter, quæ inquisitionem specialem consequuntur, continebit. Primò enim de modo formandi processum, de testium examine, deque à reo confessione exigenda dicemus. Secundò de sententia à Visitatore ferenda, ac de appellatione, quando, & quibus sit concedenda, qua poterimus brevitate pertractabimus. **QUARTÒ** demùm Tractatu penas malefactoribus secundùm delicti qualitatem infligendas: ne pro libitu Prælatus in hac parte excedere contingat, exponemus.

T R A C T A T U S I.
D E I N Q U I S I T I O N E G E N E R A L I,
 & de illis, quæ eam consequi solent.

P R O L O G V S.

In inquisitione generali Prælatorum visitatio initium sumere debet; Inquisitione verò generali præmissa, manifestari solent Visitatori peccata, si qua sunt in illa domo, aut per viam accusationis, aut per viam denuntiationis juridica, aut tandem per viam denuntiationis Evangelica, quibus permoti Prælatus ad inquisitionem specialem de culpa sibi revelata faciendam, juxta regulas Juris procedere debent, de qua quidem inquisitione sequenti Tractatu differemus.

CAPVT I.

Inquisitio generalis quando, & à quibus Superioribus faciendâ.

In unaquaque Religione à summo Pontifice approbata, sunt Prælati ordinarii, aut delegati, quorum jurisdictioni spiritali iudicariam potestatem esse annexam, asserit D. Thomas, quodlib. 1. art. 3. quam Prælati possunt, & debent aliquando non aliter, ac Judices Ecclesiastici, aut seculares in judiciali foro exercere. Hi autem Visitatores secundum uniuscujusque Ordinis instituta constituuntur, quorum quidem est, subditos corrigere, ac visitare. Inter hos autem summus & primus Visi-ator solet esse Generalis cuiuscunque Religionis, qui per se, vel per alios universam Religionem visitare solet: deinde Provinciales in suis Provinciis jure ipso Visitatores sunt constituti: prædictis autem Visitatoribus delegati, vel à Generali, vel à Provinciali, merito allociuntur.

Hi omnes jure communi, & divino tenentur, ut Rodericus docet, Tom. 2. quest. 4. art. 4. suos Religiosos visitare, & corrigere, ut communiter DD. ex illo Luca, Cap. 12. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. apertiè colligunt; quæ quidem verba, teste eodem Roderico, ad omnes Prælatos, quorum muneri animarum cura annexa est, ex eundem. Idem etiam humano jure, Cap. Romana, §. 1. de Censibus in 6. & Canon. Relatum 1. quest. prima; & expressius in Concilio Tridentino, 27. Sessione, Cap. 8. de reformatione: ubi de fine inquisitionis generalis, & de tempore, quo fieri debeat, sequentibus verbis omnes Religionum Superiores ferè admonentur: *Teneanturque sue Congregationis monasteria frequenter visitare, & illorum reformationi incumbere, & ea observare, que in sacris Canonibus, & in hoc sacro Concilio sunt decreta, & Cap. primo ejusdem Sessionis graviter Visitatoribus injungit: ut ubi collapsa est vetus, & Regularis disciplina, instauretur, & constantius ubi conservata est, perseveret, præcipue prout hoc decreto præcipitur, ut omnes Regulares, tam viri quam mulieres ad Regulam, quam professi sunt, vitam instaurent, & componant. Et infra eodem capite: Omnique cura, & diligentia à Superioribus adhibeatur, tam in Capitulis generalibus & provincialibus, quam in eorum visitationibus, quas suis temporibus facere non præmittant, ut ab illis non recedatur. Nam si illa que sunt bases & fundamenta totius Regularis disciplina, exactè non fuerint observata, totum corrumpat adflicium, necesse est. Hactenus Trident.*

Hanc verò inquisitionem generalem Provincialis ex officio saltem semel in anno, in unoquoque Conventu facere debet: nec tamen opus est, ut hujusmodi inquisitionem aliqua infamia, aut clamorosa contra aliquem insinatio præcedat, ut communis DD. sententia tenet, & expressè constat ex prædicto Cap. Romana, & ex Tridentino superius adducto, ac ex Juribus antiquis, in quibus, omnibus Prælati Ecclesiasticis ad purgandam Rempublicam, moremque in ceteris hominum reformandos, id ipsum præcipitur: & cum nemini fiat injuria, cum hæc sit generalis inquisitio, in qua nihil in particulari circa singulares personas inquiratur: & ex alia

parte in Communitatibus frequentet, vel motum emendatio, vel mali impeditio & averio ex hujusmodi visitationibus sequatur; manifestè consequitur, hujusmodi inquisitionem generalem non modò esse licitam, sed omninò protruenda Regulari disciplina necessariam. Præterea cum hæc inquisitio generalis solum ad prospiciendum bono communi, & ut Communitas à criminosis purgetur, fiat, non opus est, ut accusatio, aut denunciatio alicujus præcedat; cum teneantur Superiores ex officio, nulla etiam insistente parte, curare, ut Communitas purgetur.

Illud autem obiter, antequam ad ulteriora progrediamur, norandam erit; non teneri subditos in inquisitione generali, etiam interrogati, patefacere criminosos occultos, qui nulla talis criminis infamia laborant, ut communis DD. sententia tenet; nisi in illis casibus, de quibus inferius quarto, & plenius secundo Tractatu dicemus.

An verò teneantur Visitatores, quando ista inquisitione generali præcipiunt, ut culpæ eis manifestentur, admonere, & exprimere in suis edictis, & visitationibus, se illa tantum peccata inquirere, quæ laborant aliqua infamia? Respondendum cum Cajetano, Opusc. 17. Resp. 5. loc. citat. Visitatores non teneri; quia Superiorum mandata jam subintelliguntur, nihil contra jus naturale, vel divinum præcipere; quare omnino præsumendum erit, illos occulta non inquirere, ea inquam, quorum nulla est infamia, cum jure naturæ talia revelare prohibeamur; quam quidem Cajetani sententiam veram existimo, maxime si visitatio fiat in locis, ubi sunt Religiosi, qui facillè possint interrogantes instruere. An vero Prælati locales, quales sunt Abbates, Priores, Præpositi, sive Guardiani, possint sua Monasteria visitare, hoc non tam ex jure, quam ex particularibus uniuscujusque Religionis Constitutionibus constare debet.

Ex jure enim hoc solum compertum est, ut constat ex Gelasio Papa in Epistola ad Opatonem, ut refertur in Cap. Nullam 18. q. 2. omnem Monasterii potestatem apud Prælatum residere, non solum in his, quæ ad Monasterii commodum, aut regimen temporale spectant: sed in illis etiam, quæ ad spirituale incrementum, & jurisdictionem reducuntur; nam cum Religio sit quædam schola adficientium perfectionem, medio Superiorum magisterio & doctrina, omnino fuit necessarium, ut apud Religionis Prælatos hujusmodi jurisdictio reperiretur, qua suorum subditorum conscientias possent consulere, Verbum DEI proponere, confessiones audire, Sacramenta ministrare, & tandem reliqua media ad propositam sibi perfectionem conducentia ex officio applicare, quibus etiam judiciaria potestas annexa est, ut asserit D. Thom. Quodlib. 1. art. 16. dum ait: *Prælati in Capitulis præstati sicut Judex Ecclesiasticus in judiciali foro.* Hæc tamen judiciaria potestas, vel Constitutionibus, vel consuetudine ipsa Religionis, Prælati immediatis, & localibus merito quantum ad graviores defectus corrigendos, limitata esse solet: quare ipsis subditorum quotidianas culpas in Capitulo, vel extra corrigere, ac singulos sibi subditos in officio continere, competit.

CAPVT II.

Qualiter à Visitatore debeat fieri generalis inquisitio, atque

De initio, aliisque præambulis Visitationis.

Accedens Visitator ad Conuentum, ut illum visitet, non patiatur se extraordinario apparatu excipi, nec præter ordinariam communis vitæ rationem in victu, & vestitu sibi quidquam parari permittat: gravitatem præsertim in actu visitationis ita remineat, ut auctoritatem, quam ejus munus postulat, serbare possit.

Primo post adventum die, Missam de Spiritu sancto, reliquis diebus orationes pro salutari visitatione fieri mandabit.

Non statim visitationem exordiat: sed ut Constitutiones nostræ statuunt, prius per aliquot dies se omnibus communicandum exhibeat, singulos alloquens insigni charitatis demonstratione, ut omnes fidenter ad eum recurrere audeant: omnia præterea occultè circumspiciat, & patrem potius, quam judicem se exhibeat, præsertim ubi monastica viget disciplina; cum ibi admittæ non tam malitiæ, quam fragilitati, frequentius adscribendæ sint.

His peractis Capitulum manè convocet, & dicto hymno, *Veni Creator*, &c. plenam charitate exhortationem habeat, in qua omnes ad perfectionis studium adhortetur: moxque præcepto secundum formam Constitutionum imposito, qualiter se in ejus executione gerere debeant, (si opus fuerit, ne Charitas offendatur) admonebit, sicque Capitulo finito dimittet omnes ad cellas.

Incipiat visitationem à Templo, cujus ostio clauso videat, quomodo custodiat Sanctissimum Sacramentum, & sacrum infirmorum Oleum, & Sanctorum Reliquias visitabit; nihil tamen ex illis auferet: sedes quoque Confessoriorum, & alia, quæ tam in Templo, quam in Sacristia ad divinum cultum spectant, inspiciet. Visitabit etiam omnes officinas, præcipuè Infirmariam, infirmosque consolabitur, & si quid desit, ab Officialibus seiscrabitur, ac de medio providebit, & si quid superfluum offenderit, relegabit; super omnia de spiritali Conuentus, & singulorum Fratrum progressu investigabit: quod ut præter, vocet omnes sigillatim, & ordine, quo ei magis convenire videbitur: & seorsim omnes & singulos juxta catalogum infra ponendum, memoria potius, quam scripto interroget, & quæ advertendæ judicaverit, ea breviter scribat.

In hoc examine incipiat à Priore, à quo petere debet, ut ea, quæ de statu Conuentus, aut de Religiosis, aut de qualitatibus eorum noverit, sibi sincere referat. Præterea ab ipso brevem uniuscujusque Religiosi informationem accipiat: deinde incipiens ab antiquioribus, singulos vocet eo ordine, quo magis ei convenire videbitur, eosque interroget, juxta formam sive catalogum inferius præscriptum; sed in his interrogationibus se omnibus amabilem exhibeat, & benevolum, ne alicujus mentem suscipio

subeat, quod ob sinistras aliquas informationes minus hilarem vultum ei ostendat: singulosque ad se venientes benignè excipiat, & patienter audiat; raro tamen in confessione sacramentali, sed si opus fuerit, ad alium confessorium remittat. In hoc autem examine præstando expedit, ut sit solus sine secretario, ut visitati libertius aliorum defectus audeant revelare.

Visitationes præteritas, ac decreta, sive mandata eis ab aliis Visitatoribus imposita petat, & de eorum observantia diligenter inquirat.

Libertatem, fidemque in manifestandis his, quæ ad fructuosam visitationem spectant, omnino tueatur, ita ut quisque sine gratia, & sine metu, quæ sibi opportuna videbuntur, patefaciat; si quis autem deprehensus fuerit alium deterrere, aut quavis ratione impedire, quo minus ad ipsum liberè quidquam deferatur; aut verò ei, qui aliqua derulit, quidquam objicere; pro ratione culpæ ab ipso graviter puniatur. Horrentur omnes ad veritatem sincerè dicendam; ne sitaceant, ipsis damnosum, quod forsitan contra commune Religionis bonum eveniet, imputeur: sic autem rerum veritatem inquirat diligenter, ut nequaquam exigat ab aliquo, quod per sacram doctrinam, nec ipse exigere, nec alius ipsi propalare possint; ad quod præstandum, præxim Visitatoris ex sacra Theologia diligenter collectam, & inferius positam, ad unguem (ut a juri) observabit: Quæ autem inquirere debeat ad spiritualem profectum Conuentus, ex subjecto catalogo colligere poterit.

CAPVT III.

Catalogus eorum, quæ in visitatione peti possunt pro communi Religionis, seu Conventus utilitate.

In nostra quidem Religione, ac similiter in aliis, ubi expedire videbitur, sequentia inquirat. 1. Si quid contra DEI legem acciderit, præcipuè, an sit aliquis defectus in charitate, & an inter Fratres pax & concordia vigeat? 2. De observantia trium votorum Obedientiæ, Castitatis, Paupertatis. 3. An erga Superiores amor, & debita obedientia observetur, & an in aliquo inobedienciæ, vel proprietatis vitium, aut aliquid patum honestam noverit? 4. De accurata nostræ Regulæ observantia quærat, maxime de studio Orationis mentalis, uti de præcipuo Institutii nostri scopo: & an ad illam, & alios Chori, sive Communitatis actus ferventer accurratur. 5. De officio divino, an studiosè, & cum debita pausa persolvatur? 6. De aliis Regulæ articulis, ut de jeuniis, de abstinentia carniùm, de silentio maxime post Completorium. 7. De jugi in cella mansionè sedulo petat, & an sæpè extra Claustrum prodeant? & de nimia cum secularibus, præcipuè cum feminis familiaritate, & conversatione, tam intra, quam extra domum? 8. Serventurne exactè propriæ Constitutiones, Ceremoniæ, Decreta, & Ordinationes à Superioribus traditæ? 9. An Prælati vitam communem cum aliis, ita ut sanus cum sanis, infirmus cum infirmis, ac æqualitatem, tam in victu, quam in vestitu,

CAPVT IV.

De tribus viis, quibus subditi possunt defectus, quos noverint, Visitatori manifestare.

Diximus de examine, & interrogationibus à Prælo faciendis: restat, ut modum, & viam explicemus, quam subditi in manifestandis aliorum culpis tenere debent, ne facile in re tanti momenti aberrare contingat.

Trifariam potest quis in visitatione alterius culpam Prælo manifestare, 1. Via accusationis, scilicet quando quis defert crimen in libello accusatorio ad publicam vindictam legitima interueniente subscriptione. 2. Via denunciationis iuridicæ. 3. Per viam denunciationis evangelicæ. Veratur autem discrimen non modicum inter hanc triplicem viam; nam, ut ab accusatione, & denuncatione iudiciali incipiam, hæc inter se in multis differunt. Primò, quia accusatio est delatio criminis ad Iudicem gratia punitionis delicti, cum obligatione probandi delictum: iudicialis verò denuncatio est manifestatio criminis iudicè facta Prælo, ut ipse, seruatò juris ordine, corrigat, puniat, ac bono communi, prout sibi videbitur expedire, prospiciat. 2. differunt, quia debet fieri in scriptis accusatio: denuncatio verò sufficit, si fiat solo verbo, ut colligitur ex Cap. Super his, extra, de iudiciis. 3. Petrus ab Angelis lib. supra cit. 1. par. cap. 9. & scientiæ, ac zelo probandi onus relinquens, ut inferius differemus.

Præterea accusatio, & denuncatio iudicialis differunt, nam accusator nunquam potest assu- mi in testem; denunciator verò iudicialis potest esse simul, & testis, prout aperte colligitur ex Cap. In omni negotio, de testibus, scriptur. 3. Docent Sorò, de secreto, membro. 2. q. 4. part. 4. l. c. 6. & lib. 5. De iustitia, quest. 6. art. 2. concl. 4. Navarrus in Rubrica de iudiciis n. 19. & nos inferius Tract. 2. Cap. 8. plenius probabimus.

Denuncatio iudicialis, & Evangelica, (omissa nunc accusatione, quam ab Evangelica denuncatione differre dubium non est) multum etiam inter se differunt; nam in Evangelica, nunquam iudiciali processui datur locus, neque ullum iudicii stèpitem admittit, sed regulariter movet Prælatum ad solam paternam delinquentis correctionem, emendamque, vel ad summum potest aperire viam iudici, vel per famam, vel per aliud æquivalens, ut ipse novum instituat procedendi modum, per viam inquisitionis ex munere, servatis tamen servandis, ut infra Tract. 2. dicemus. In denuncatione verò iudiciali semper iudicialiter poterit procedere Prælatum, si ei expedire videbitur. Præterea in Evangelica non exigitur à denunciatore, neque à testibus iuramentum; in iudiciali verò, & à reo, & à testibus postulatur. Demùm (ut uno verbo concludam) in iudiciali omnia substantialia iudicii observari debent, quæ tali procedendi modo competunt; in Evangelica nihil aliud requiritur, quam charitativus & paternus affectus ad corrigendos delinquentes, forma inferius à nobis præscribenda.

Tribus modis possunt defectus in visitatione Prælo manifestari.

Accusatio & denuncatio iudicialis, in quibus differant.

Legend. Quia accusator tenetur probare, & si deficiat in probatione, pœna talionis multari debet: denunciator verò non tenetur ad probationem, sed iudici tantum delicta manifestare, Prælati conscientia, ac zelo probandi onus relinquens, ut inferius differemus.

Denuncatio iudicialis & Evangelica in quibus differant.

vestitu, & aliis servet? 10. De exemplo & doctrina Prælatorum, & an singulis octo diebus Capitulum Conventuale celebretur, & subditis, tam in necessitatibus spiritualibus, quam in corporalibus paterna charitate subveniatur? 11. An de rebus omnibus sufficienter, & æqualiter, inspectis ætatibus, & necessitatibus, omnibus provideatur; maximè debilibus & ægrotis? præcipuè petat, an spiritu paterno oves sibi commissas, tam in temporalibus, quam in spiritualibus regat & gubernet: vel potius in spiritu vehementi, & virga ferrea, ita ut subditi non audeant ipsum adire, eique confidenter cor suum, suasque necessitates corporales aperire? Et an communiter omnibus amabilem se præbeat, & æqualitatem erga omnes ita servet, ut saltem exterius non videatur personarum acceptator. 12. Quomodo officiales domus se gerant in suis officiis? 13. An exercitia spiritualia à singulis juxta nostras Constitutiones quotannis fiant, ac uniuscujusque spiritum exploret de Orationis modo, de præsentia DEI, de passionum mortificatione, tentationesque sciscitari studeat. In domo maximè Novitiatu præter hæc inquirat de recta Novitiorum educatione, & an Magister regulas in instructione descriptas observet?

Idem faciat proportionaliter in Collegio circa literarum profectum, & an Prior, & Magister Regulas pro studiis ipsis datas exactè observent. Præterea examinet libros computi, & sub præcepto visitationis petat, tam à Prælo, quam à Discretis veram, & apertam, tam accepti, quam expensi rationem: & præterea quibus debitis Monasterium graveur, & præcipuè hoc debet præstare in Monialium Conventibus.

Hoc Catalogo continentur serè omnia, quæ inquiri debent. Sed ex his, quid à singulis ro- gandum sit, prudentiæ Visitatoris relinquimus; non enim hæc omnia omnibus proponenda sunt. Si iudicaverit expedire, ut aliqua sibi majoris momenti scripto dentur, scripta servet diligentissimè, caveatque ne minimo quidem indicio eos, qui sibi aliquid produnt, referat.

In visitatione verò Monialium eadem serè proportionaliter quæri possunt: præcipuè petat de Confessariis, (maximè si sint sæculares) de eorum vita, & conversatione, & an aliquam familiaritatem sæcularem cum aliqua Moniali habeant? Deindè sedulo scrutetur, an in victu, & vestitu sit aliquis abusus, vel diversitas? & an sæculares, sive Religiosi frequenter cum Priorissa, vel alia converentur? Clausuram diligenter inspiciat: confessionaria, tam intus, quam foris, rotasque introspectat: præterea de bonis temporalibus, ac Monasteriorum redditibus attentè perquirat, & omnes computorum libros evolvat. Demùm in fine visitationis, tam Religiosorum, quam Monialium præcipiat, ut nemo agat illo modo amplius de culpis in visitatione correctis, inquirendo quis fuerit denunciator, aut quis omiserit denunciare, vel indicare aliquid Prælo.

Præterea denunciatio juridica contingere potest, quando impositio præcepto à Visitatore, ex vi illius præcepti denunciat quis juridicè, vel publicum, vel secretum peccatum. Secundò etiam contingit, cum nullo præcepto imposito denunciantur Prælato similia peccata. Prima & secunda denunciatio propriè dicitur judicialis; quia fit Prælato, tanquam iudici. Potest etiam publica appellari, quia fit ad publicam utilitatem, hoc est, ad punitionem criminis. Quibus adjungi potest privata denunciatio, quæ fit, ut quisque habeat sui damni compensationem. Eodem fermè modo Evangelica denunciatio fieri potest, si vè imposito præcepto, si vè non, qua Prælato manifestatur peccatum, tam privatum, quam publicum, tam ut bono communi, quam ut utilitati privatæ spirituali consulatur; prout latius explicabimus inferius à Capite s. hujus Tractatus.

Omissa verò nunc accusationis forma, ut potè quæ Religiosorum paci, & tranquillitati minimè videtur expedire, ac proinde releganda omnino est à Religionibus Reformatis, & benè institutis. Quare meritò in aliquibus Regnis, ut in Regno Galliar, & aliis Rebus publicis non permittitur accusare, cum nullum sit crimen, quod non possit per viam denunciationis juridicæ manifestari, ac per ejus punitionem bono communi sufficienter consuli. De utraque igitur denunciatione, tam juridica, quam Evangelica, sed prius de Evangelica, dante DEO, disseremus.

CAPUT V.

De denunciatione Evangelica Prælato facienda, non ut iudici, sed ut patri: & prius de correctione fraterna.

Denunciatio Evangelica, qua & quid sit, & quando obliget. Solent Doctores inter denunciations Prælato faciendas denunciationem Evangelicam priori loco annumerare: est autem Evangelica denunciatio, peccati alicujus apud Prælatum manifestatio, non ad punitionem, sed potius ad emendationem fratris ordinata; vel ad evitandum, vel resarciendum damnum Reipub. vel tertii, ubi opus fuerit: cum quis coincidit denunciatio canonica, ut Doctores affirmant: hæc autem locum habet, quando peracta fraterna correctione, frater non emendato, recurrit corrigens ad Prælatum, denunciando illi peccatum, ut delinquens ab ipso paternè corrigatur, & damno imminente, vel illato provideatur: & quia hæc denunciatio fraternam correctionem præsupponit, ideo prius de correctione fraterna disseremus; quia ubi est locus correctionis fraternæ, ultra non est progrediendum.

Corruptio fraterna cadet sub præcepto obligante, jure divini, sub mortali. Prima conclusio: Correctio fraterna jure divino cadit sub præcepto obligante sub peccato mortali. Conclusio est communis omnium Theologorum in 4. dist. 18. & D. Thomæ 2. 2. q. 33. art. 2. & 6. Probatum primò ex illo Matthæi 18. Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe illum, &c. Conclusio est de fide, ut docet Valentia, disput. 3. q. 10. puncto 2. Hanc probat D. Thomas, q. 33. art. 7. & Disputatus, q. de correctione fraterna art. 2. Primò, quia ex præcepto te-

nemur ad dilectionem proximi; dilectio autem eò præcipuè tendit, ut ei quem diligimus, bonum velimus; nam amare aliquem, nihil aliud est, quam velle ei bonum.

Triplex autem est hominis bonum: aliud exterius, quod in exterioribus consistit; quod inter alia bona minimum est; & secundum hoc bonum, tenetur homo sub venire proximo per elemosinæ corporalis largitionem. Aliud est bonum hominis, quod est bonum corporis, in quo etiam tenemur in corporalibus homini operari. Tertium verò, & principale bonum est bonum virtutis, cui contrariatur malum peccati: ad hoc autem bonum consequendum, vel malum vitandum tenetur homo plusquam in aliis bonis ex charitate proximo auxilium ferre, & eò præcipuè, quando magis spectat ad rationem dilectionis ex charitate: & ideo tenetur homo ex præcepto dilectionis, proximo auxilium ferre ad virtutem consequendam; & fratrem in peccato existentem retrahere, ipsum corrigendo.

Secunda conclusio: In correctione fraterna primò consulendum est conscientia proximi, deinde secundariò ejus fama. La D. Thomas loci citatu ubi supra, & probat sequentibus rationibus. Prima pars probatur, quia finis correctionis fraternæ est emendatio proximi, quem intendimus à peccati periculo liberare. Duplex autem periculum imminet homini ex peccato, nempe scilicet periculum conscientia, & periculum fama. Hæc autem duo ita ad invicem sunt ordinata, ut conscientia omninò famæ præferatur. Hoc igitur ordine Dominus voluit correctionem fraternam fieri, & primò quidem, si possibile sit, conscientia fratris provideatur per correctionem fraternam, ita ut in nullo fama lædatur: deinde quia conscientia est famæ præferenda, si aliter frater emendari non potest, quam cum dispendio famæ, ea de causa ordinavit Dominus, ut publicè denunciaretur; Quod si ista iam ad publicam denunciationem procederet, frater patereut dispendium suæ famæ, quod quidem vitari omnino debet.

Confirmatur 1. quia fama unicuique est necessaria, tam propter seipsum, quam propter alios.

In primis propter seipsum, quia bona fama est præcipuum inter exteriora bona; & secundum illud Proverb. 22. Melius est nomen bonum, quam divitiæ multa, ea quidem ratione, quia bona fama reddit hominem idoneum ad humana officia exequenda in conversatione humana. Et ideo dicitur Eccli. 4. 1. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam nulle thesauri pretiosi, & magni. Sicut igitur peccator, qui absque necessitate causaret dispendium divitiarum; ita quidem multo amplius, si esset causa dispendii famæ, absque necessitate ejus peccatum publicando.

Præterea fama homini est necessaria; quia propter conversationem famæ, homo multoties abstinere à peccatis, Quare cum aliquis videt se famam amisisse, pro nihilo ducit peccare. Unde Hieron. super Matth. Corripendus est scorsim frater; ne si semel pudorem, aut verecundiam amisserit, permaneat in peccato.

Nec solum propter seipsum fama est necessaria unicuique; sed etiam propter alios. Primò, quia homines peccatorum alicujus audientes, scandalizantur, & contemnunt quandoque non solum

folùm peccantem, sed & alios ejusdem O. dimis. Unde August. optimè in Epist. ad Plabem Micones...

Secundo, quia ex peccato nimis publico mul- ti provocantur ad peccandum; & ideo sub præ- cepto cadit, ut non prius aliquis ad denunciatio- nem procedat...

Tertio, quia licet regulariter sit utilis Religio- ni etiamum & peccatorum positio: id tamen absolute non procedit, quando etiam sunt oc- casus...

Tertia conclusio: Præceptum correctionis fraternæ est præceptum affirmativum. Ita docet D. Thomas 2. 2. q. 33. art. 2. & in Disput. art. etiam 2. ubi supra.

Præcepta alia sunt affirmativa, alia negativa; quod inter ea dis- crimina. Præceptum fraternæ est affirmativum.

CAPUT VI.

Quæ sint circumstantiæ, quæ concurrere debent, ut correctio scadat sub præcepto?

Quarta. & quasi sit difficile assignare circumstantias requisitas, ut correctio fraternæ obliget sub præcepto.

Septem assignantur conditiones,

randum prudenter, sufficit probabile & prudens seu circum- indiciis: quia cum multa peccata sint, quæ vix stantia possunt evidenter cognosci, quamvis probabiliter, & maxime prudenter ex circumstantiis pos-...

Secunda circumstantia est, si constet proximum ab illo peccato non respicisse, nam ut bene advertit Sylvester verbo, correctio. num. 2. correctio non est necessaria faciendâ, nisi de peccato, in quo quis peccaverat, aut quod aliqui commissurus videatur...

Tertia circumstantia est, ut sit spes, correctio- nem fore utilem; quia si non est spes certa vel probabilis, non obligatur ad correptionem; quia ut colligitur ex doctrina D. Thom. dist. 4. q. 33. art. 2. quod non est ex præcepto necessarium, nisi ut conducat ad aliquem finem...

Sed dubium est, an sit necessaria certa spes, quod correctio sit futura utilis, vel sufficiat spes dubia? Cajet. in Summa, verbo, correctio. tenet, non sufficere dubiam, sed necessariam esse certam spem.

Quarta circumstantia est, si non timeatur proximus evaluatur absolute ex nostra correctione deterior. Quia quando quis nihil se effecturum apud proximum judicat, imò illum deteriorem evaluatur, si corripitur; tunc enim certum est, non teneri quempiam contempere proximum...

Quinta circumstantia excusans à correctio- ne fraternâ est, quando prudenter judicatus ab alio sufficienter corripendum, vel sua sponte se emendat.

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

M m m 3

emendat

mendaturum; tunc enim non tenetur eum corripere; ut nota Cajet. in Summa, verbo, *corruptio*. Et probari potest à simili: Quemadmodum enim non tenetur aliquis exhibere elemosynam corporalem ei, cui novit ab alio subventurum ita; ita pariter in nostro casu.

Sexta circumstantia. Si non adfit spes, in alio tempore, & meliori opportunitate futuram nostram correctionem fructuosiore proximis; tunc tenetur ipsum ita im corripere, alias consultiss est in aliud tempus differre. Ita D. August. *de Civit. Dei lib. 1. Cap. 9.* & D. Thom. *dist. 4. q. 33. art. 2.* & communiter alii Theologi in 4. *dist. 19.* Quia cum correctio fraterna ordinetur in profectum spiritualem proximi, qui correctionem differt ob majus bonum frattis, non facit contra præceptum correctionis.

Septima circumstantia. Ut peccatum sit mortale, vel saltem veniale, tale ex quo imminet ei periculum peccandi mortaliter; nam ad correctionem venialis simplicis, nullus tenetur.

Utrum tenemur corripere proximū constitutū in periculo peccandi venialiter

Dubium tamen oritur, an sit obligatio corripendi, quando frater solum est in periculo peccandi venialiter? Aliquorum opinio tenet, esse obligationem sub veniali corripendi proximum, quando est in periculo repetendi veniale peccatum ex consuetudine.

Hujus sententia fuit Sotus *lib. de regendo seculo. q. 2. concl. 3.* Cajet. in *Summa*, verbo, *correctio*, & alii non contemnendi Auctores. Communis vero est contraria sententia, scilicet non esse obligationem corripendi fratrem ob solum periculum repetendi peccatum veniale. Hanc sententiam tenet Sylvest. *verbo. correctio. q. 1. & B.ñes. 2. 2. q. 33. art. 2. dub. 2.*

In hac dubitatione certum est, neminem (si de privatis hominibus loquamur) teneri sub mortali ad correctionem venialis peccati; nam peccatum veniale quodcumque illud sit, est miseria levis, & ita non erit mortale omittere correctionem hujusmodi; secundò videtur valde durum obligari quem etiam sub veniali, ad corripendum fratrem constitutum in periculo repetendi veniale peccatum; potius enim causaret turbationem in communitatibus tam frequens correctio, quam utilitatem aliquam vel profectum spiritualem. De Prælatorum vero obligatione mihi placet sententia M. Bañes *loco citato*, qui duo docet. Alterum, Superiores Religionum obligari sub mortali ad reprehendas consuetudines aliquas contrarias Religioni, Quæ sententia placet viris doctis; quia permittere peccata venialia, vel defectus contra Regulas & disciplinam Religiosam, redundare potest in magnum detrimentum ipsius Religionis; Et idem sentiendum de obligatione Prælati ad reprehendum subditum fraterna correptione propter aliquod genus peccati nocivum Religioni, v. g. propter impudica aliqua verba, aut quid simile, quod Religiosos maximè dedecet.

Ad hoc non tenentur privati homines; nisi peccatum illud veniale esset proxima dispositio ad mortale. Tenentur tamen Prælati, in pluribus casibus, etiam veniales, sub gravi culpa reatu, defectu corrigere. Ad quos alios hac doctrina extendi potest, & debet.

Quæ omnia vera sunt, nisi alias peccatum veniale esset proxima dispositio ad mortale; quia tunc proximus est in gravi periculo, & necessitate. Ita Sylvest. *verb. correctio q. 1.* & alii Auct. quos citat, & sequitur P. Azorius *Tom. 2. lib. 12. Cap. 14. q. 4.* Unde non est dubium, quin aliquando peccatum veniale possit esse sufficiens materia charitativæ correctionis, etiam sub præcepto, ut bene advertit P. Suarez in *Tract. de cha-*

ritate, dist. 8. Quod quidem præceptum strictius obligat eos, qui tenentur ex officio & iustitia alios corripere; quales sunt Prælati Religionum, qui ex officio, ut eruditè advertit Magister Soto, *membro. 2. q. 2. concl. 3.* tenentur curare non solum, ut subditi vitent mortalia, sed etiam ut ad perfectionem tendant, ac præterea ut vitent impedimenta, quæ obstat ut vitentur. Quare si Prælati nimis se negligenter gerat, & maximè si defectus sint generales Communitatis, vel ex eis aliqua relaxatio alicujus Constitutionis imminet, poterit esse obligatio sub peccato mortali ad corrigenda illa.

Quam quidem doctrinam apertè docet P. Suarez, *ubi supra*, quæ obligatio ex mente ipsius merito etiam extendi debet ad alias personas, quæ in aliquibus actionibus vices Prælatorum gerunt, quales sunt Zelatores, vel illi, qui constituti sunt ad observandos aliorum defectus, quamvis cæteri de Communitate non tenentur aliorum vitam scrutari, neque effici exploratores vitæ aliorum; contra id quod dicitur Proverbiorum 5. *Non quaras impietatem in domo justi*, ut bene in hoc proposito docuit S. Thom. 2. 2. q. 33. *art. 1. ad 4.* Cajet. in *Summa*, verbo, *correctio fraterna*, imò neque illi, qui constituti sunt à Superioribus Zelatores aliorum defectuum, debent esse nimis solliciti ad inquirendum aliorum culpas; sed sufficit, ut beneficium correctionis impendant illis, qui sibi occurrunt, vel quorum culpa notæ sunt in Communitate, ut expressè docet D. Thom. *ubi supra*, & nos plausius in *Expositione nostra Reg. Cap. 10. dub. 2.* tradidimus.

CAPVT VII.

Exponuntur aliæ circumstantiæ servandæ in correctione fraterna

Præter dictas circumstantias, oportebit expendere alias non minus utiles ac necessarias; scilicet personæ corrigendæ, corrigentis, peccati commissi, Prælati etiam scienda est denuntiatio, &c. ex his enim circumstantiis bene pensata cile poterit colligi, quando aliquis per se, vel per alium debeat fratri emendationem curare, nam si delinquens sit persona gravis, ut potè Prælati, Senior, Doctor; & corrigens omninò sit inferior aetate, scientiæ, &c. &c. vel si peccatum sit contra maiorem occasionem reincidentia, à qua solus Prælati possit liberare; tunc non debet facile quis sperare fratris emendationem, poteritque in illo casu immediate Superiori denunciare denunciatione Evangelica, de qua infra.

Si vero persona corrigentis excedat in qualitatibus supradictis delinquentem, & possit illum præservare à reincidentia; tunc ex præcepto tenetur per se ipsum corrigere delinquentem, quia tunc est probabilis emendationis spes; nisi alias delinquens sit natura protervus, vel delictum talis naturæ, aut conditionis sit, ut vix ulla deo sperari possit emendatio. Nam ut bene advertit S. Thom. *de just. & iure q. 68. art. 1. contr. 2.* Quædam sunt delicta, in quæ qui sciens & prudens labitur, difficillimè solet ab eis recedere, aut revocari, ob multam animi, & mentis cœcitate, quam loquitur similia vitia secum adferre;

aut ob veteratam consuetudinem, talia committendi delicta. Quia ratione sicarius, latro, homicida, talibus delictis in veterari rarissime convertuntur, juxta illud Hieremias Cap. *Si potest Ethiops mutare pellem suam?* Quare in his, & similibus delictis nemo debet de se tantum presumere, ut puer tales malefactores posse sua correctione emendare; nam licet simpliciter id sit possibile, moraliter tamen id rarissime accidit: & de moribus hominum debemus judicare secundum illa, quæ communiter, & frequentet accidunt.

Hanc sententiam expressè favet Cajet. Tomo 1. *Opusculorum Tract. 31. respons. 5. ad primum.* Ubi agens de delictis, quæ vergunt in perniciem publicam, in quibus delinquentes tenentur complices manifestare, ita scribit: *Nisi forte probabiler crederetur correctione fraterna eos amplius non peccaturos: quod non facile credendum est de Religiosis, præsertim hujusmodi sceleribus irritis: sed dubitandum potius videtur, quod fingent se emendare. Et propterea tutius est in hujusmodi casibus Prælato petenti per se, vel per alium denunciare, &c.* Hæc Cajet. Cujus quædam verba in elligenda sunt tantum de Religiosis indaratis, & protersis: regulariter tamen loquendo de aliis sperari potest, & debet correctio; cum frequentius non peccent malitia, sed vel ignorantia, aut ex fragilitate.

Similiter, inquit idem Salon, sunt quedam peccata, in quibus si aliqua mora in eorum obviacione interfit, bonam commune maximo periculo exponitur, cujusmodi sunt hæresis, prodition Civitatis, &c. quibus nisi cito occurratur, breviter executioni mandabuntur, & forsitan, dum in delinquentis correctione immoramur, bonam commune periclitabitur. Præstat igitur juxta prudentiæ leges bono communi, accusando delinquentes, prospicere, quam eorum particulari bono consulendo, hæc correctionis accusationem differres præcipue cum certus sit, eos non convertendos, imo si admoneantur, cautius & secretius nocturos. Nam ut bene advertit D. Thom. in Disput. art. 2. ad 10. *In talibus, in quibus mora denunciationis est periculosa, non oportet expectare admonitionem, sed statim procedere ad denunciationem; neque hoc est contra præceptum Christi; Nam non est solum in te, sed in multis. Dominus autem dicit: Si peccaverit in te frater tuus, &c. Dixi: sciens & volens, ut excludam eos, qui ob ignorantiam, aut aliorum deceptionem in similia delicta labuntur; nam hi facilius de sua ignorantia resipiscunt.*

Hactenus de circumstantiis diximus, quæ variari possunt; quia non semper, sed quandoque observari debent. Dicamus jam de aliis, quæ invariabiles esse debent.

Prima earum est, Ut correctio, quæ est actus misericordie, & charitatis, non acerbe, sed quantum fieri potest, cum lenitate, & humilitate suaver fiat; nam ut bene advertit, S. Gregor. Nazianz. in *Oratione de moderatione in disputationibus habenda*, agens de forma observanda in correctione fraterna, inquit: *Hanc rationem tene, ut partim illum corrigas, id quod leniter, & humane, non ut hostis, neque ut durus, & rigidus Medicus, neque ut sectiosus tantum, & cauterium adversus morbum sciens grassari, partim te ipsum accusas, infirmitatisque tuæ sibi confisus sis.*

Quare Theologi exemplo boni Medici spiritua-

talem hanc curationem merito explicarunt. Nam sicut Medicus saluti, & incolumitati corporis ita debet prospicere, ut quoad fieri possit, id faciat sine detrimento ullius membri, nisi forsitan opus esset pro salute tuenda aliquod membrum minus præcipuum resecare: vel qui olei unctio possit vulnere mederi, vellet illud ignis adustione curare. Ita pari modo qui proximum corripit, debet procurare salutem spiritualem ipsius sine detrimento illius boni etiam inferioris ordinis, ut famæ & fortunatum, &c. quoad fieri possit; nec enim majori ipsius dispendio debet salutem spiritualem curare, quam ad eum fore finem sit opus. Ita ratiocinatur D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. & communiter Theologis, cuius ea ratio esse potest. Nam præceptum correctionis ita servari debet, ut in modo illud exequendi, contra proximum non peccetur. Et ita adhibenda est correctio, ut ejus fama non lædatur absque justa necessitate, cum scilicet id non esse necesse ad salutem spiritualem proximi, quæ est finis correctionis. Quare hujusmodi præceptum ita est observandum, ut proximi fama absque justa necessitate non lædatur, dum ea illæsa, obineri possit finis correctionis, nempe salus proximi spiritualis.

Unde modum quandam specialem correctionis præscribit Dominus, *Matth. 18.* qui regulariter juxta rectam prudentiæ rationem, idoneus, & necessarius videtur ad assequendum finem correctionis cum nulla, vel certe cum minima jactura famæ proximi; qui proinde correctionis modus debet moraliter observari ex præcepto divino, etiam si nunquam esset à Domino traditus. Hunc modum exposuit Dominus loco citato his verbis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesia. Si autem Ecclesiam non audierit, sis tibi sicut ethnicus & publicanus.*

CAPUT VIII.

In quo explicatur modus observandus in correctione fraterna à Domino præscriptus.

IN hac re illud in primis est certum apud Theologos præceptum de modo corripiendi à Domino præscriptum, non esse novum, sed potius explanationem divini, & naturalis præcepti, ut correctio assequatur suum finem, idque fiat cum minima, vel nulla seie jactura famæ proximi. Ratio est, quia tales possunt esse personarum & peccati circumstantiæ, ut ipsa prudentiæ ratio, & naturæ lex dicat, illo ipso modo instituentem esse proximi correctionem, ut communiter Theologi in 4. distinct. 19. affirmant.

Secundo certum est, illud præceptum de modo correctionis esse affirmativum, ac licet de præcepto ipso correctionis superius Cap. 5. annotavimus ex D. Thoma; ac proinde non obligare pro omni tempore, & in omni casu; sed quando necessarius futurus videbitur ad finem correctionis absque justa læsione famæ proximi. Quod expressè indicavit August. *serm. 16. de verbis*

Domini, ubi differens de illo modo corripiendi à Domino imperato, ita scribit: Discernere (inquit) debemus aliquando istud, aliquando illud esse faciendum, aliquando corripiendo fratrem, & inter te solum, aliquando coram omnibus &c. Dixi, præceptum esse affirmativum, & non quomodocumque, sed etiam valde speciale, ut potè præscribens quendam corripiendi modum valde determinatum, qui ut opportunè accommodetur in casibus particularibus, requiritur quoque ut concurrant determinatæ circumstantiæ, quæ faciliè deesse solent in quibusdam casibus, in quibus modus ille non est servandus, ut sequentibus conclusionibus explicabimus.

Peccata publica, quæ dicuntur & an in illis observandus ordo præscripsit.

Prima conclusio. In peccato publico necessarium non debet servari ille ordo, scilicet ut propter famam proximi servandam, primò fiat secreta correctio, *Voco peccatum publicum,* quod vel publica infamia divulgatum est, vel in judicio convictum, vel in aliqua vicinia, vel Collegio, aut Communitate manifestum. Ratio est, quia jam in illo caso, fama proximi perdit à est: quare licet eo caso Prælati paternè denunciare, si ex ejus correctione paternè speretur, fratris emendatio. Et confirmatur ex Apostolo 1. ad Timor. 2. *Peccantem coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant.* Quod si publicis peccatis posset subveniri, & proximo, & scandalo publico sine publica reprehensione, nimirum secretè corrigendo fratrem, & efficiendo, ut ipse suo bono exemplo tollat scandalum, ita esset servandam ex mente Adriani, de correctione fraternà: quod ratio sperari potest. Ut affirmat P. Suarez *disp. 3. de correctione, sect. 6. n. 4.*

Quid de peccatis occultis, & periculis in damnum Communitatis, aut aliquorum particularium, si majus sit, quam illa fama proximi qualis sit quæ saluta-

Secunda Conclusio. Si peccatum sit occultum, tamen cedat in damnum Communitatis, & periculum sit in mora, neque spes ulla sit nostræ correctione impediendum, ut si quis machinetur prodicionem Civitatis, tunc denunciandum est Superiori, ut efficaciter fratrem corrigat, & malum avertat à Communitate. Ita expresse docet D. Thom. *distin. 4. q. 3. art. 7.* & communiter alii Theologi.

Tertia conclusio. Peccatum proximi, licet occultum, quando cedit in alicujus vel aliquorum detrimentum majus, quam sit jactura illa, qualiscumque fame proximi apud Superiorem, si ad eum statim illius peccatum deferatur, ut paternè correctione fraternè emendet, ac aliorum indemnitati prospiciat, ut si quis v. g. machinetur necem alicujus, tunc enim vita ipsius anteponenda est alterius fame, teste Paludano *m. 4. distin. 19. quest. 4.* quæ sententia communis esse solet aliorum Theologorum.

Quid de peccatis contagiosis dicendum.

Quarta conclusio. Quando peccatum natura sua est ita contagiosum, ut nisi efficacissimè remedia, & cunctis Superioris auctoritate adhibeantur, ordinariè solet serpere, & inficere Communitatem; tunc est denunciandum statim Superiori, ut securius Communitatis bono prospiciat: quale est peccatum hæresis. Ratio est, quia peccatum istud natura sua valde exitiale esse solet, cum evertat præcipuum fundamentum salutis, nempe fidem. Quare nunquam, aut rarissimè potest quis ad eò certò hæretici emendationem, per suam privatam monitionem sperare; maxime cum vix sperari queat hæreticum admittitum socii admonitionem, cum Ecclesiam totam per hæresim contemnat. Utendum igitur

est efficaciori, & securiori remedio, ut in tantò re, bono tunc communi, tum privato consulatur.

Objicies. Quia D. Thomas *distin. 4. q. 3. art. 7.* manifestè affirmat in prodicione, aut hæresi, statim oportere denunciare Superiori. Et ad id *Nisi forte aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.* Nam D. Thomas ibi intelligit in caso, quo satis certò, & efficaciter, & statim possunt hujusmodi mala aliis perniciosè impediri per secretam admonitionem; quod, ut rectè notant communiter Auctores, in peccato hæresis, vel nunquam, vel rarissimè prudenter spectari poterit, propter rationem superius allatam.

Unde hæc limitatio adducta est à D. Thomas, & communiter ab aliis Theologis, non tam ob crimen hæresis, quam ob alia, quæ sunt perniciosè aliis; sed in aliis quidem materiis, ut prodicionis Republ. &c. in his enim facilius forte posset aliquando contingere, ut per secretam admonitionem sufficienter cavere tur aliorum indemnitati; propter quam causam regulariter omnia peccata aliis perniciosè oportet statim denunciare Superiori, ut patet, ut superius secunda, & tertia conclusione notavimus. Videnda sunt ea, quæ inferius *Cap. 12.* dicemus, & in partem in his casibus observanda.

CAPVT IX.

In quibus casibus possit peccatum secretum fratris Prælati, ut patet manifestari.

IN primis est certum, quod quando sufficienter, & commodè speratur emendatio fratris per nostram privatam admonitionem, tunc non esse detegendum peccatum secretum Prælati, sed omnino servandum correctionis præceptum: Hæc est communis Doctorum sententia, & idem intelligendum, ubi dubium est, an Prælati prudenter procedat ut pater; quia in hoc dubio prævaleat possessio juris propriæ fame, quam subditus habet.

Secundò. Certum est etiam, non licere fratri per secreta admonitionem emendatò, peccatum ejus indicare Prælati, etiam tanquam patri, etiam si speretur, ut melius eum corrigat, & præcaveat in futurum, ut sit tutior à recidiva; licet contrarium affirmet Ricar. *in 4. distin. 19. art. 3. quest. 1.* Cujus sententia adscribi solet Divo Thomæ. *Quodl. 1. art. 13.* Bonaventuræ, Sylvest. & alius, quos refert, & sequitur P. Sanctus *Tomo 2. in præcepta decalogi lib. 6. Cap. 12. n. 46.* Sed verior videtur contraria sententia, quam sequitur Adrianus *in quest. de correctione, §. pro hujus decisione.* Paludanus *in 4. distin. 19. q. 4.* Sotus *in relectione de secreto, membro 2.* Navarrus *in Manuali Cap. 24. n. 14.* ubi expresse affirmat, id esse illicitum, & Valentia *2. 2. disput. 3. q. 10. puncto 5. §. 2.* Quæ sententia manifestè probatur ex illis verbis Domini, *Matth. 18. Si es audieris lucra veris fratrem tuum.* Quasi dicat: nihil superest amplius, sed tibi erit misendum, ut contineatur fama fratris.

Et confirmatur; Nam ut rectè censet Adrian. sicut gravius est diffamari apud gravem, & honestum virum, quam apud alium; ita etiam apud Præla-

Vid. 3. part. dis. 1. c. 1. Tract. 4. disp. 3. sect. 2. & ab illo citatos à nostris Francisc. Bona s. r. Tom. 3. s. a. Theolog. disp. 6. dub. 3. n. 51. & seqq. & Stephan. à S. Paulo Tract. 3. de char. rit. disp. 3. dub. 3. n. 74.

Praelatum, apud quem unusquisque magnificat bonam estimationem sui. Igitur non debet la di fama proximi apud eum, quando id ad finem correctionis non est necessarium; quia supponimus fratrem esse emendatum per secretam admonitionem. Neque fundamentum, in quo nititur contraria sententia est firmissimum; non enim pro qualicumque bono spirituali proximi licitum est ei damnum inferre in bonis temporalibus; sed tantum pro eo, quod est ad salutem necessarium; qualis non est ordinariè illa major securitas à reincidentia.

Præcipua tamen difficultas est, an præmissa correctione fraterna frustra facta, liceat peccatum fratris indicare Prælato, non ut iudici, sed tantum ut patri, priusquam illud manifestet uni, aut alteri; qui etiam testes, possint adhiberi.

In hac re D. Thomas, *dicta q. 33 art. 8. ad 4.* exultimat Prælato prius peccatum debere manifestari tanquam patri; quam testibus: Prælato (inquit) *ut est persona quaedam singularis.* Et pro sua sententia addit locum Augustini in *Regula 3.* Ubi videtur planè hoc affirmare. Quare tenent sententiam D. Thom. tanquam Augustini, viuentes eisdem penè verbis, quibus D. Thomas. Ita Sotus in *relectione, membrò 2. q. 4. ad tertium principale argumentum.* Sylvest. *verbo, correctio, num. 4. Adrian. in quest. de correctione fraterna, in fine.*

Vid. 3. In contrarium est auctoritas multorum, qui simpliciter, & absolute sentiunt, oportere omnino juxta ordinem à Christo præscriptum indicari prius uni, aut duobus testibus, antequam indicetur Prælato, etiam ut patri. Ita docet Hugo de S. Vict. in Regula August. Cap. 6. Alber. Mag. Navar. & alii, quos adducit, & sequitur Gregor. de Valent. Ubi supra S. 2. Quamvis ipse existimet D. Thomæ sententiam esse valde probabilem. Hanc sententiam probat Sotus ea ratione; quia tunc secretius, & cum minori dispendio famæ, dicitur prius Prælato, quam manifestetur testibus: quia si frater à Prælato corrigatur, ibi sistendum erit, & peccatum cæteris non innotescit. Nec valet quod obijciunt Auctores contrariæ sententiæ; quia optandum magis est peccata nostra nota esse tribus, aut quatuor, quam uni viro gravissimo, & nobis conjunctissimo; nam ejus de nobis bonam estimationem pluris facimus, quam si quatuor alii bene de nobis opinentur: fama enim subditi apud Prælatum magni æstimanda est: & ideo sine extrema necessitate non est prodigenda; quia nos tantum loquimur de Prælato viro pio, & prudente, qui magis possit prodesse, quam obesse. Quare in hoc casu subditus esset irrationabiliter invitus, sicut esset filius, quando ejus peccatum patri proprio diceretur, antequam aliis manifestaretur. Utraque quidem sententia videtur nobis valde probabilis; Probabilior tamen est hæc secunda, quæ docet, Prælato etiam ut patri, sine magna necessitate non esse manifestandum.

Ultimò constituo; Quod si fortè eveniret, ut certò vel probabiliter existimet fratrem relapsurum, nisi præeritus ejus lapsus indicetur Superiori; ut tunc sit à recidiva, tunc negare non possumus, quin licitum esset Prælato, ut patri indicare, casu quo ipse solus possit eum à relapsu liberare. Ita tenent expressè Adrian. Sotus, & Valentia etiam ubi supra.

Hæc sententia ratione aperte probatur; Quia

unusquisque tenetur consulere bono spirituali proximi cum minimo periculo, quantum fieri potest, suæ famæ. Sed in casu posito non possum liberare proximum in verisimili reincidendi periculo, nisi denunciem Prælato, quia ipse solus potest eum liberare, ut in propositione supponitur: Ergo teneor tunc Prælato ut patri denunciare.

Sed dices: quia minimè oportet infamare proximum; quod intrinsecè est malum, propter ejus bonum spirituale. Respondetur: Quod manifestatio hujusmodi defectus Prælato, qui potest prodesse, & non obesse, per se non est intrinsecè mala; unde licet ea uti tanquam medio necessario ad majus bonum proximi, quam sit conservatio famæ ipsius apud Superiorem.

Secundò obijciens contra nostram sententiam; Quia ut P. Suarez mordicus cum Soto tenet, *Tomo 4. disp. 34. sect. 3.* nemo potest absque culpa lethali, & obligatione restituendi famam, detegere peccatum occultum, & privatum viro viro gravi & taciturno, adhuc sine intentione lædendi, quando persona criminosa, & quæ peccavit pendet ab illa gravi persona in ratione, & institutione vitæ, in suffragiis, in favore, in honore, &c. At quisnam est Religiosus, qui non pendeat in his omnibus, vel saltem in aliquibus à suo Superiore?

Respondetur: P. Suarez ibi fuisse locutum respectu personarum secularium, quæ magis sunt sui juris, & magis pendet ex fama vel infamia, & minus tenentur ad perfectionem spirituales; in quo casu eorum peccata non essent facile Superioribus manifestanda: secus dicendum de Religiosis, ut ipse se P. Suarez explicat *disput. 8. de correctione fraterna, num. 17.* Quæ differentia inter Religiosos, & seculares, quantum ad ea quæ diximus, clare significatur in *Cap. Qualiter & quando, de accusationibus.*

Ultimò obijci potest. Quia plura inconvenientia in praxi sequuntur ex illa doctrina, maxime in Religionibus; nam communiter loquendo, nec in delatoribus, nec in Prælati est tanta pudentia, quanta requiritur ad servandum secretum: & ad consulendum famæ proximi.

Respondetur: Hoc forsàn aliquando posse contingere: & tunc in casu quo Prælatus non esset verus pater, forsàn delator excusaretur à denunciatione. Sed nos loquimur casu quo Prælatus sit pius, & prudens, & quod nullum habeat odium contra subditum, & quæ ex affectu verè paterno subditi delinquenti, tanquam dilecto filio curet remedium adferre, qui etiam sit tenax secreti, & qui magis possit prodesse, quam obesse, qualis depingitur à D. Tho. *Quodlib. 11. art. 13.*

Ac demum concludo cum D. Thom. *Quodlib. 11. ubi supra in corp.* ubi inquit: *Propter varias circumstantias non potest certa regula assignari: ideo habendum pro regula est, quod in omnibus istis servanda est charitas, & quod melius, & magis expedire videtur, si hoc intendat, scilicet emendam fratris, servet quantum potest bonum charitatis, tunc denunciando non peccat.* Quam doct. nam latius prosequitur in *Disputat. 9. de correctione fraterna art. 1.*

IN IESU
Spiritu
II

o, ut in tanta
to consilium
Et q. 33. art. 7.
aut heresi, ho-
ni. Et addit: *Ubi
quod statim per
modi mala in-
signi in casu, quo
possint hujus-
modi per secretam
ostant commu-
vel nunquam
verit, propter
est à D. Tho-
ogis, non tam
quæ sunt per-
tatis, ut pro-
o scilicet hunc
secretam ad-
aliorum in-
tam regulariter
corribit suam
uperius fecer-
mus. Videndi
mus, & in pa-
IX.
peccatum
ut pa-
ndo sufficien-
dando famam
em, tunc non
tum Prælato,
tionis peccat-
um sententi-
non est, an Præ-
quia in hoc
oprie facte,
licere, fratre
atò, peccat-
quatuor patri,
igari, & præ-
cidi; licet
n. 19. or.
bi solè D. Tho-
ura, Sylvest.
n. 24. Sed
ani sequitur
o hujus de-
Sotus in re-
is in *Manu-
id esse illi-
pando 1. 8.
ex illis rec-
lucyati non
perest am-
eretur si-
er Adrian.
m, & ho-
tari apud
Præla-**

CAPVT X.

An correptione p̄missa, testibus
adhibitis, peccatum Evangelicē
debeat denunciari Præla-
to tanquam patri?

Quando circumstantiæ sunt ejus conditio-
nis, ut modus prædictus correptionis fra-
ternæ, nempe ut secreta correptione facta testi-
bus quoque adhibitis, prudenter judicetur futu-
rus utilis, & necessarius, ut cum nulla, aut mini-
ma iactura famæ proximus corrigatur; omnino
est servandus ex præcepto Domini. Illud tamen
restat examinandum, an quando in correptione
fraternæ pervenitur ad tertium, & ultimum gra-
dum ejus ordinis, quem Christus præscripsit,
nempe ut Prælo Ecclesiæ, (post adhibitos tes-
tes) peccatum fratris manifestetur; debeat illi
peccatum indicari ut iudici, vel forsitan ut patri:
vel ut iudici & patri, ut utroque titulo consulat
& bono fratris, & communi?

Prima conclusio: Post gradum illum corre-
ptionis, debet peccatum manifestari Prælo,
non solum ut patri, sed etiam ut iudici, eo sensu,
quo inferius explicabitur. Patet 1. ex illis verbis
Christi: *Dicit Ecclesiæ*; significans Prælatum, ut
repræsentat Ecclesiam, tanquam persona publi-
ca, atque adeo ut iudex. Quare illis verbis signifi-
ficatur, debere Prælo ita manifestari, ut possit
res per sententiam iudicis venire in notitiam Ec-
clesiæ, si ita expediat, & concurrant alia requisi-
ta, de quibus infra dicemus. Ita Chrysost. & alii
PP. interpretantur. Item quia per illa verba: *Si
Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & pu-
blicanus*; significavit Dominus, debere dici Præ-
lo tanquam ei, qui possit etiam præcipere sub
pœna excommunicationis, ut Ecclesiasticus ju-
dex. Quare D. Thom. art. 2. q. 33. expressè in resp.
ad 4. docet denunciationem hanc, quæ debet
tertio loco fieri post inductionem testium, fieri
debere Prælo sicut in loco iudicis residenti. Et
ratione probatur. Quia finis correptionis frater-
næ eò spectat, ut quantum fieri potest, consulatur
bono particulari fratris. Igitur quando ad ter-
tium illum correptionis gradum perventum est,
scilicet quando post testium inductionem, res ad
Prælatum defertur, procurandum est fratris bon-
num per illum etiam, quatenus iudex, qui non
solum bonum privatum, sed & commune ex ju-
stitia debet procurare.

Secunda conclusio: In tertio correptionis
gradu peccatum fratris debet Prælo indicari
tanquam patri, ut constat ex illis verbis Domini:
Si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Quasi
apertè nos doceat: in omnibus correptionis gra-
dibus, debere tanquam finem esse propositum
bonum fratris, quod non solum fratres alii, sed
& præcipuè Prælati, tanquam pater ratione sui
officii, ex charitate debent velle ei bonum spiri-
tuale. Quare maximè adhibendus est Prælati
tanquam pater, ut delinquentem in viam revo-
care studeat, tanquam pater filium naturalem. Et
ratio probatur. Quia tunc petitur à Prælo, ut
corrigat delinquentem sicut pater; ut constat ex
Cap. Novit. extra de Judiciis. Igitur petitur ab illo
officium paternæ charitatis. Hanc sententiam

supponunt communiter Doctores, eamque spe-
ciatim tenet Magister Bañes dicto art. 2. dub. 4. in
responsione ad 2. argumentum.

Tertia conclusio: Denunciatio prædicta de-
bet fieri Prælo præcipuè ut patri; quia cum illa
denunciatio sit quidam gradus, seu pars corre-
ptionis fraternæ, pro suo objecto formali de-
præcipuo habere debet particulare bonum
fratris. Quare quando ad finem correptionis
fraternæ per denunciationem queritur auxilium
Prælati, cum Prælo agitur præcipuè ut cum
patre.

Præterea, quia finis correptionis fraternæ in
omnibus gradibus salva ratione boni commu-
nis, est salus fratris. Ergo cum per denuncia-
tionem Evangelicam Prælo denunciamus, eò
præcipuè tendimus, ut ipse se gerat ut pater erga
correctionem fratris. Quare in hoc casu simul
Prælo ut iudici, & ut patri denunciamus, præ-
cipuè tamen ut patri, minus verò præcipuè, ut
iudici, quasi materialiter. Ita interpretandi sunt
Doctores, cum affirmant, quod per correctio-
nem fraternam manifestatur Prælo non ut ju-
dici, scilicet præcipuè: sed ut patri, quod possit
prodesse, & non obesse.

Ex his patet discrimen, quod communiter à
Theologis assignatur inter denunciationem
hanc fraternam, seu Evangelicam, aut peni-
tentialem (ut alii vocant): & inter iudicalem ex
alia parte, quod fraternæ hanc & Evangelicam de-
nunciatio præcipuè habet pro scopo particulare
bonum fratris, procurandum illi à Prælo ex
paterna charitate. Denunciatio autem iudica
tanquam in finem principalem tendit in bonum
commune, quod redunda ex punitione impro-
borum, quamvis etiam materialiter & secunda-
riò in bonum privatum fratris, quod etiam iudex
procurare debet salvo bono communi.

Secundo sequitur etiam ex dictis, non posse
Prælatum ex hac denunciatione Evangelica de-
linquentem punire, præcipuè per pœnas ordi-
natas à jure constitutas: posse autem & debere
omni alia ratione idonea eum, ut emendetur,
corripere, atque etiam ipsūm punire ad eum
finem, instar tamen patris punientis filium: &
interim, quando opus fuerit, tanquam iudex po-
terit severe præcipere, ut à peccato absterneat
pœna excommunicationis ipso facto alioquin
propter contumaciam incurrendæ, si ita expedi-
ret, & diligentius, & efficacius occasiones pec-
candi remove.

Quare Prælati tunc uterentur duobus gladiis:
primus paternus, (si is gladius dici potest) se-
cundus iudicis temporato tamen rigore iudicis.
Cujus rei ea ratio reddi potest; Quia cum per
correctionem fraternam, sive Evangelicam
peccatum sit denunciatum Prælo principaliter,
ut patri, & minus principaliter, ut iudici
manifestè sequitur, quod ut pater eum punire
possit, cum ad patrem spectet convenientibus
etiam pœnis filios coercere, & ideo 1. lib. Reg.
Cap. 2. vitio vertitur Heli, quod non punierit
filios, quamvis verbis illos increpaverit: Et licet
Prælati non possint tunc propter delictum præ-
teritum gladio excommunicationis filium ferire,
potest tamen de novo propter contumaciam
præsentem talem pœnam coercere.

Præterea, quia Prælo delatum est peccatum,
tanquam iudici, licet minus principaliter, ipse
teneat

teneretur auctoritate sua judiciali (ut per charitatem imperata) uti ad emendandum fratrem. Non tamen toto rigore juris uti debet ; quia licet denunciatio Evangelica sit quasi conjuncta judiciali, nam simul fit & Prælati, & judicis ; sed quia non fit absolute, & principaliter ut judicis, sed præcipue ut patri, secundario ut judicis, ut dictum est, fit ut hæc denunciatio in quantum judicialis, sit quasi subalternata paternæ denunciationi, in quantum potest juvare ex aliqua parte correctionem paternam faciendam cum majori fructu: ad hoc enim ordinatur pœna à Prælato ut iudice infligta, ut frater corrigatur cum minori dispendio famæ.

Ex quibus colligo, in correctione fraterna gradatim esse usque ad summum gradum ascendendum, ita ut semper à suaviore, & mitiori gradu incipienda sit correctio, in qua primus gradus est, admonitio secreta, nempe: *corripere te, & ipsum solum*. Secundus est: *Correctio coram uno, vel duobus testibus adhibitis, ut ibi dicitur: adhibe unum aut duos testes*. Tertius, Denunciatio Evangelica, ibi: *Dic Ecclesia*. Quartus, Correctio paternæ, ibi: *Si Ecclesiam non audierit*. Quintus, Coactio per punitionem opportunam, si ve per excommunicationem, quando opus est. ibi: *fit tibi tanquam Ethnicus &c.* Qui omnes actus per se loquendo, singuli cadunt sub præcepto, quia eodem tenore omnes proponuntur, & omnes hi actus etiam quintus ordinantur ad salutem proximi, quia omnes eotendunt, ut subveniatur proximo cum minori dispendio famæ, quantum possibile fuerit.

Ex quibus secundo inferitur, non licere agredi secundum actum, nisi præmissis primo, quando ille non fit efficax, & idem est de secundo respectu tertii: præterea tertius respectu quarti est omnino necessarius, & aliquando quintus, ubi opus fuerit pleniori correctione. Sed quia hoc præceptum est affirmativum, ut sæpius diximus, ideo non semper obligat, sed tantum quando charitas, & recta ratio illud dicitaverit. Unde si interdum occurrant circumstantiæ, in quibus prudenter, & charitas dixerit, licere, vel expedire mutari hunc ordinem, tunc non obligat hoc præceptum eo ordine, quo à Christo Domino est impostum, ut expresse notavimus supra, ex D. Thom. *Disput. art. 2. de correctione fratrum*; imò erit inutile, & aliquando perniciosum, talem ordinem servare; Quando vero liceat mutare hunc ordinem, facile erit colligere ex his, quæ à nobis sæpius fuerant annotata.

Tertio infero. Quod cum Prælati iudicaverit expedire, poterit reum admonere coram viris gravibus, paucis tamen, & ut advertit magister Bannes, *2. 2. quest. 33. art. 8. dub. 4.* poterit etiam adhibere verbera, secrete tamen (maximè si sit junior.) Nam sicut licet hoc patri carnali, cur non licebit spirituali patri? Addit præterea, quod quando peccatum potest probari testibus, tenetur subditus patri in interroganti respondere veritatem, maximè si sub juramento interroget; caveat tamen subditus, ne coram testibus confiteatur, ne forte imprudens Prælati facta illum accusari, & testibus comprobati delictum, atque ita eum publice punire.

Quarto inferitur; graviter peccare Prælatum, si delictum quod ad notitiam suam pervenerat per viam correctionis fraternæ, ad publicum ju-

dicium deducat, quando nulla est spes, quod denunciatus fraternè emendabitur; quia Prælati non potest procedere ad publicum iudicium, nisi præcedente denunciatione juridica, aut publica infamia, ut inferius dicemus. Ergo gravissimè peccat contra charitatem, & contra justitiam Prælati, qui peccatum sibi ut patri denunciatum, transfert ad iudicium publicum, nisi limitatione inferius dicenda, id faciat.

Dices: Quid igitur faciendum erit, quando nulla est spes, adhibita monitione paternæ, etiam aliquo modo mixta cum judiciali? Respondeatur: Tunc Prælatum teneri superfedere. Nam cum ultimus terminus correctionis fraternæ sit salus proximi, ulterius non est progrediendum, quando non est spes salutis, etiam adhibitis remediis superius dictis: sed orandum DEUM pro ipso, scientes multorum hominum peccata in diem iudicii quantum ad punitionem reservari; Nam ut bene advertit M. Bannes, *dist. art. 8. dub. 2. ad 4.* Multa sunt relinquenda DEI iudicio, & ut idem Auctor prudenter advertit *dub. 4. ubi supra*; Sunt enim (inquit) plurimi peccatores etiam maximi, non tam scandalosi, qui bona opinione & fama quam habent, Ecclesiam Christi edificant doctrina, & publico exemplo: quorum opinionem, si Prælati sui indiscretè inquisitionibus destruunt, nihil aliud agunt, quam quod ipse diabolus desiderat, videlicet aliorum salutem impedire: præterquam quod non solum illius peccatoris fama perit, sed etiam aliorum similium ejusdem ordinis & officii fama necessaria magnum detrimentum non sine vulgi scandalo patitur. Vide August. in *Epist. 137. ad Plebem Hippo.* *cujus verba habes in art. 7. circa finem, qua attentiè lege, & videbis quantum habeat periculi indiscretus Prælatorum zelus inquisitionum per fas, vel per nefas scire subditorum delicta, qui potius sunt boni communitatis & pacis destructores, quam conservatores.* Hæcenus Bannes.

CAPVT XI.

An fratre indurato post correctionem fraternam, liceat ejus peccata juridicè denunciare?

Controversum est inter Doctores, quando liceat Prælati via quoque judiciali procedere adversus fraternè denunciatum, quando crimen, vel peccatum ejus probari potest juridicè per duos, vel tres testes; aut certè cum præter denunciationem sunt indicia criminis, vel infamiae, juxta ea, quæ de requisitis ad juridicam inquisitionem *infra Tract. 2.* trademus. Primum certum est ex his, quæ *Cap. precedenti* docuimus, fraternè denunciatum, etiam incorrigibilem non posse puniri via juridica in toto rigore iudicii. Si verò denunciatus sit pertinax, & incorrigibilis, & peccatum ejus cedat in publicum detrimentum; tunc commodior, & probabilior videtur opinio Magistri Bannes, *dist. quest. 33. art. 8. dub. 4.* quam breviter duabus propositionibus expono.

Prima, Quocumque non interveniente alias correctione fraterna licitum esset propter aliorum exemplum, & bonum commune procedere via juridica contra reum, accusando, vel juridicè denunciando, vel inquirendo, & condemnando eum; licitum quoque erit, non obstante,

Quid agendum, quando adhibita paternæ, nulla apparet spes emendationis.

TESTA
Spirit. II

stante, quod cum eo sit actum per viam correctionis fraternæ, ac proinde siue per eam viam correctus fuerit, siue non, atque etiam siue sit spes, siue non sit, emendationis. Cui sententiæ aperte subscribit Covarruv. lib. 2. *variarum resolutionum*, Cap. 10. num. 3. Ubi affirmat, posse quem accusari, ut puniatur, non obstante, quod fuerit in foro conscientie absolutus, atque emendatus. Et probatur hoc dictum: nam virtus charitatis, cuius est actus correctio fraternæ, & virtus iustitiæ, ad quam pertinet ille processus iudicialis, non sibi præjudicant, nec se mutuo impediunt, cum habeant diversos ac proprios suos fines.

Tertio à M. Bannes assignati casus, in quibus non solum licet, verum etiam ex præcepto obligatio judicialis denuntiatio

Secundò dicit Magister Bannes. In tribus casibus, id quod diximus, non modo licitum esse, sed etiam debitum ex præcepto. *Primus casus* est, quando alicui non modo licet, sed tenetur accusare, aut inquirere peccatum, ut si esset perniciosum Reip. iuxta ea, quæ inferius trademus, ubi videbimus, aliquando teneri quæpiam ad denunciandum: aliquando verò posse id licitè facere, quamvis non teneatur, ut optimè asserit Bannes, dicto art. 8. dub. 4.

Secundus casus est, quando is, qui crimen seu peccatum novit, legitime à iudice interrogatur, etiam si peccatum illud non sit tale, ut teneatur quis deferre, dummodo possit saltem licitè denunciare propter bonum commune, quod redundat ex punitione criminum; tunc ex obedientia Superiori debita, tenetur quis eum manifestare, ut infra dicemus, *Tract. 2. agentes de inquisitione speciali*.

Tertius casus est, quando est spes, ut per judicialem processum reus corrigatur, & ad cor redeat; tunc enim (ut rectè docuit illic M. Bannes) charitas, per quam processus fraternæ correctionis institutus fuit, debet imperare virtuti iustitiæ, ut inchoet etiam processum judicialem, quo etiam finis charitatis obtineatur, scilicet emendatio si attris. Ex quo fit, quod etiam quis emendetur ex correctione paternæ: possit tamen nihilominus judicialiter puniri propter illud peccatum, à quo resipiscit. Id tamen fieri potest ob aliorum exemplum, & bonum commune, qui iustitiæ finis possit per judicialem viam prærendi, etiam quando reus per poenitentiam resipiscit.

Secundò infertur, quod si cesset spes emendationis rei; tunc esse cessandum à processu correctionis fraternæ; potest tamen tunc nihilominus inchoari via judicialis, idque propter aliorum exemplum & bonum commune: & habere locum iustitiæ, quantumcunque desperetur à privata correctione. Itaque in his casibus, siue reus emendetur, siue non emendetur, quando peccatum est contra bonum commune, exordiri potest, & aliquando debet nova tela iudicii à denunciatione juridica.

Sed dices: an in hoc casu ille, qui fratrem denunciavit, possit nihilominus esse testis post finitum processum fraternæ correctionis, cum incipit nova tela judicialis? Respondetur, omnino posse. Ita censet Magister Sorus, in *relezione de secreto*; membro 2. *quest. 4. post conclus. 9.* idque colligit ex illis verbis Domini: *Adhibe tecum unum, aut duos testes, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum &c.* Quare si denunciator adhibuit unum, erunt testes duo; quia denunciator ipse habet locum testis, & denun-

ciatoris; si duos, erunt tres, ut dicitur quoque in *Cap. Omnis*, extra, de testibus.

Ex omnibus his superius annotatis, colligitur, quod tribunalis paterni posse esse quatuor principales fines. *Primus*, Ut proximus paternè admonitus post adhibitos testes, accedente monitione paternæ, facilius corrigatur. *Secundus*, Ut si nolita siue monitione non fuerit sufficienter emendatus, adveniente Prælati severa correctione, & punitione paternæ adhibita, omnino emenderit. *Tertius*, Ut illum præservet à recidiva, etiam ex communicatione adhibita, cum opus fuerit. *Quartus*, Ut Prælati non solum prospiciat bono fratris privato; sed etiam communi bono omnino consulat. Quibus addi potest alius gradus; Ut finis correctionis via, quæ omnino paternæ debet esse, reo peccatum contra bonum commune, & in pravum aliorum exemplum committente, siue corrigibilis siue incorrigibilis existat, fiat novus gradus ad denunciationem juridicam, quando ita opus fuerit, inspectis aliis circumstantiis, ut bono communi, & aliorum scandalo consulatur.

C A P V T XII.

An peccata omnia possint Evangelicalia denunciatione manifestari Prælati ut patri?

VOco autem *Patrem*, illum Prælatum, qui sit pius, & prudens, & qui erga subditos vilcera patris gerat, & qui sciat, & possit præcavere in futurum; & demum qui consulat famæ Evangelicæ denunciati, non aliter, ac si esset pater naturalis ipsius. Deinde ad perfectam huius materiz, plenioris explicationem, oportet præmitte, quæ occulta, quæ verò publica, & notoria delicta dicantur; & rursum, quæ contra bonum privatum aperte militant; ac demum quæ gravia, quæ atrociora, quæ æt atrocissima dicantur?

Occultum, quantum ad præsens propositum attinere videtur, illud delictum censetur, quando unus, aut pauci id sciunt, neque est deductum in iudicium. Notorium verò dicitur, quod nulla tergiversatione celari potest. Præterea nota, quod tam publica, quam privata delicta subditi possunt, in delicta, quæ sunt contra bonum commune, ut sunt crimina in DEUM commissa, ut hæresis, blasphemia, & alia, quæ dicuntur atrociora, ut *Cap. sequenti* dicemus; & in ea, quæ contra bonum privatum, vel tertium, vel propriam personam committuntur, ut si quis vellet innocentem occidere, vel si quis aut ebrietati sine aliorum scandalo esse deditus.

Quæ verò delicta contra bonum commune Religionis censenda sint, non est facile iudicare; Multi enim omne peccatum bono Religionis nocivum existimant; quia qui lædit partem, videtur totum læsisse, cum damnus partis redundet in damnus totius. Quæ quidem sententia aperte falsa videtur, Nam aliud est directè, & immediatè bono communi, aliud vero indirectè, & mediatè ei damnus inferre; quare illud peccatum in damnus cedere publicum solum censeri debet, quod habet pro objecto immediatè bonum commune, ut hæresis, siue pro-

ditio Civitatis, quæ inmediate bono communi advertantur.

Speciatim vero, quæ sint peccata, quæ damno afficere solent commune bonum non solum indite ad, sed etiam objective, & directe, hujusmodi in Religione ceteri debent.

Interim- tur deli- cta, qua communi bono Reli- gioni ad- rariatur, & nociva sunt.

Primo. Crimen in DEUM, ut hæresis, blasphemia, & similia.

Secundo. Crimen læsæ majestatis temporalis, quale esset in Religione, graves offensa in Generalem, Provincialem, eorumque locum tenentes commissa, ut expressè docet Franciscus Aretinus in sua *practica generali* Cap. 16. & Recentiores alii. Nam si Jurisconsulti tenent, quod quando facinus est commissum adversus Episcopum, aut similem personam, reducitur ad crimen læsæ majestatis; eadem ratione sentiendum est apud nos, quando crimen esset commissum adversus Generalem, qui est nobis loco Principis, aut etiam Provinciale, qui etiam habet inter nos auctoritatem quasi Episcopalem.

Tertio. Si quis esset proditor Religionis, eam vel notabili infamia, sive calumniis in conspectu sæcularium afficeret.

Quarto. Qui in sacris Superioribus, alicujus Provincie, vel monasterii divisionem molirentur, aut qui pacem inter Superiores iniquè, & malitiosè turbarent.

Quinto. Falsificatio litterarum, & sigilli Superiorum.

Sexto. Libellus famosus.

Septimo. Peccatum carnis, præcipuè peccatum indicibile, quod quidem esse in perniciem publicam Religionis, Doctores communiter docent. Ut refert Emanuel Rodr. in *Foro judiciali* Cap. 3. Quibus adde peccatum fornicationis, si cum aliorum scandalo committitur, vel si talibus circumstantiis contingat, quod facile possit in aliorum notitiam venire. Idem censendum est de familiaritate cum femina suspecta, ex qua timeri potest aliquod futurum scandalum.

Octavo. Ambitiones, seu subornationes in officiorum electionibus. Hæc enim facile solent impedire dignos electionem, & turbare Capitula generalia seu provincialia, quæ omnia sunt damno communi bono.

Nono. Peccatum proprietatis, maximè si cum scandalo aliorum committatur. Adde etiam furtum de re gravi Ecclesie, vel Monasterii.

Decimo. Dissipatio bonorum Monasterii, ac iniqua eorum administratio.

Undecimo. Quodcumque aliud scandalum præcipuè coram sæcularibus paratum, quale esset ludere chartis, aut se in eorum conspectu inebriare, aut minus honestè eam feminis tractare, & similia alia, quæ bonum Religionis nomen obscurare solent.

Duodecimo. Malum Prælatorum seu aliorum seniorum exemplum, quo alii facile ad similia peccata committenda ad eorum imitationem pertrahuntur. In quo quidem genere annumerandi sunt à fortiori Authores, sive seminatores opinionum relaxatarum, quibus alii, vel à perfectione assequenda retardantur, vel remissius in vocatione assumpta se gerunt; quod quidem magno detrimento esse solet Religionibus Reformatis.

Decimotertio. Impunitas delictorum, ex qua orti solent in Communitate plurima mala. Im-

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

punitas enim, Bernardo teste in Epist. ad Eugen. *Incuria soboles insolentiam adfert, impudicitia raddix, transgressionumque nutrit esse solet.* In hoc enim differe constat Religiones Reformatas à jam lapsis: non quod nullus peccans in Reformatis inveniatur; sed quod nullus impunè peccare sinatur.

Decimoquarto. Prælati, qui alicujus Constitutionis, laudabilis consuetudinis, aut alterius ceremonie observantiam facile prætermittunt, magnum etiam communi bono vulnus infligunt.

Demum illud tanquam regulam certam stabilendum existimo, quod omne peccatum, quod natura sua, non solum aptum est ceteros de Communitate Religiosos inficere, aut quod eis lapsus occasionem præbeat; sed etiam omne illud, quod in causa est, ut reliqui remissius in sua vocatione vivant, magnum publico bono damnatum, & jacturam interit.

Præterea peccata omnia, si cum aliorum scandalo fuerint commissa, non esse Evangelicè denuncianda, communis sententia tenet cum D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. asserente: publica delicta, publicè corripienda, & severè punienda, ut ceteri timorem habeant, communi bono oportunitis remediis consulendo. Quare punio similium delictorum, non tam paternè, quàm juridicè omni diligentia, & cura punienda sunt, & præservanda Communitas ab infectione similium peccatorum.

Secundo. Certum existimo, quod peccata secreta quantumvis communi bono pernicioza, præmissa correctione fraterna, ut sæpius dictum est, Prælato Evangelicè sunt denuncianda, ut ipse meliori modo, quo potest, tum ut pater, tum ut iudex fratris bono consula, & communi bono in primis prospiciat, tum admonendo, tum præveniando, tum quando opus fuerit, puniendo non ordinata punitione correspondente delicto, sed tantum extraordinaria; ita tamen, ut sine dispendio famæ proximi quantum fieri potest, communi bono consulatur. Quod si abique læsione propriæ famæ id fieri nequiverit, dammodo bonum commune integrum, & illæsum permaneat, non multum curandum de bono famæ; quia in omnibus commune bonum, famæ est præferendum. Si vero peccatum idcirco sit contra bonum privatam; tunc non est dubium, quod Evangelicè denunciandum sit Superiori.

Dices? Quod si Prælati sciat, & advertat peccatum publicum fratris, vel secretum in publicam perniciem, an tunc fieri debet denunciatio Evangelica? Respondetur: Quod si Prælati peccatum agnoscat, & propriis cernat oculis, non semper videtur monendus; sed quia multi Prælati, ita segniter, & remissius se gerunt, vel (ut melius dicam) ita dormiunt, ut sæpè hujusmodi peccata non advertant; monendi sunt, & reverenter urgendi ad punitionem paternam publicam, sive secretam, si peccatum sit secretum: quia cum omnes subditi teneantur ex debito justitiæ legalis, communi bono Religionis studere, tenentur sæpè Prælatum stimulare, ac pungere, ut sedulo communi totius Communitatis bono incumbat, quia videmus Prælatos sæpè aliàs boni zeli & desiderii, subditorum suasionibus animari ad punitionem similium peccatorum.

Arguitur quorundam Prælatorum segnitates & negligentia.

Nnn

CA

IESU Spirit. II

XII. Evangelicè manifestari? Prælatum, qui... gæ subditos... offi. præcaverit... famæ Ev... esset pater... am h. jus... em, oport... ero publica, &... ac dem... atrocissim... propo... inferat, qu... esse deduc... ur, quod n... eterea no... delicta sub... ontra bonu... IM comm... que dicunt... de in ea, que... e, vel pro... s velle ino... ebriari sine... m com... esse judic... Religio... partem, vi... partis re... dem senten... direde, &... ero indur... quare... blicum lo... bjecto in... live pro... ditio

CAPUT XIII.

Peccata atrocia posse sapè denuncia-
ri denunciatione Evangelica
Prælato, ut patri.

Quantum peccata dicantur atrocia, quoniam atrociſſima : Et unde atrociſſima defumda ?

PRIMO explicabimus quæ sint peccata atrocia, ſive atrociffima. Secundò an ſint iſta ſicut & alia ſimilia, charitate media, corrigenda. Tertio demum, an poſſint Evangelica denunciatione Prælato ut patri denunciari ?

Quantum ad primum ; quæ ſint ſpeciatiim peccata atrocia, ex qualitate pœnæ, quæ pro delicto imponitur, iudicari debet. Et ideo, ut optimè notavit Julius Clar. *lib. 5. 6. 1. num. 10.* tanto gravius delictum reputatur, quanto gravior pœna pro eo impoſita reperitur. Pro qua ſententia citat Bartol. in *L. levia ff. de accuſationibus*; & hanc eſſe opinionem communem tradit Socinus, *Conſil. 157. num. 5.* & etiam *Conſil. 65.* & ipſe Clarus inter delicta atrocia numerat ea, quæ ſequuntur, videlicet delictum hæreſis, blaſphemie hæreticalis, rebellionis, læſæ majeſtatis, homicidii qualificati, veluti Epifcopi, aut Cardinalis; falſificationis monetæ; conſarionis item, ſeu diminutionis monetarum; raptus virginis honeſtis parentibus ortæ, etiam ſi copula non ſequatur; uſus venereus cum ſacra virgine, in habitu intra Monafterium degente; ſodomia, quod intelligendum eſt cum effectu; nam in affectu tantum, ſive attentata (ut alii dicunt) inter atrocia, teſte ipſo Claro, non computatur, famoſorum latronum in viis graſſantium, & falſificatio ſigilli Principis, aut Senatus.

Et demum concludit Clarus, quod omnia delicta, pro quibus à lege, vel à ſtatu imponitur ſimpliciter pœna mortis naturalis, vel civilis, ſcilicet pœna tritemium in perpetuum, & talis pœna eſt in uſu, ut à iudicibus imponatur & exequatur, dicuntur gravia & atrocia. Deinde addit idem Auctor. Atrociora autem, ſive atrociffima dicuntur, pro quibus lex, vel ſtatutum ſupponit pœnam graviorem, quam ſimplicis mortis, in ipſo genere mortis: puta quia vult pro talibus delictis reos vel igne comburi, vel in fruſta ſecindi, ut rotæ inferri, vel huiusmodi, ut ſi in crimine hæreſis, parricidii, aſſiniſii, ſodomie, incendiarii, falſæ monetæ, &c.

In criminibus autem enormibus & atrocibus permittitur iudicibus iura tranſgredi etiam in procedendo, & iudicando; quia ſcilicet devenit ad torturam, etiam ſi indicia non ſint in totum ſufficientia, neque probata per teſtes omni exceptione majores. Hæc Julius Clarus *ubi ſupra*.

Prædicta delicta, propter eorum gravitatem, non ſolum gravia, ſed enormia & atrocia, & aliquando atrociffima vocantur, non ſolum, quia grave vulnus communi bono inſigunt, ſed etiam, quantum eſt ex ſe, exitalia bono communi merito iudicantur; quia partim Remp. turbant, partim Communitatem inſiciunt, ac demum omnia Communitati non parum nociva eſſe ſolent.

Quantum ad ſecundum punctum; ea exceptione præmiſſa, quod in crimine hæreſis regu-

lariter correctio fraternæ non ſit adhibenda, ut ſupra Cap. 8. notavimus, ſed potius ſtatim iudici manifeſtanda; de aliis ſentio, quod quidem eſt certa, & firma ſpes per noſtram correctionem ſecretam, poſſe ſubveniri bono communi ſufficienter; tunc præmittenda eſt correctio ſecreta. Ita D. Thomas 2. 2. q. 33. art. 7. & communiter Doctores in 4. diſtinct. 19. glo. ſubveniendam communi bono, cum minimo damno privati. Quare cum bono communi cum minimo damno privati, conſulere poſſumus, debemus id facere. Igitur ſi poteſt bonum commune defendi, & privatum damnatum vitari, utrumque faciendum eſt.

Dices: igitur nulla eſt differentia inter ea peccata, quæ ſunt contra commune bonum, & reliqua, quæ ſunt contra bonum privatum. Patet, quia ſi in utriſque eſt ſpes fructus, præmittenda eſt correctio fraternæ: ſi vero non ſit talis ſpes, in utriſque præmitti non debet. Reſpondetur; negando conſequentiam, quia eſt magnum diſcrimen inter peccata contra bonum commune, & peccata contra privatum bonum; quia in priori caſu oportet, ut ſpes fructus ſit certiffima, & præſentanea, & ſufficienter proſpiciens communi bono, non ſolum præſens, ſed etiam in futurum: in aliis vero ſufficit ſpes probabilis, imo ſatis eſt non habere rationem ad deſperandum. Præterea reſpondetur ſecundò; in peccatis, quæ ſunt contra bonum commune, talem ſpem, ac tam certam eſſe rariffimam, & ideo moralem regulam eſſe, ut in illis initium ſumatur à denunciatione; præcipue quia qui in hæc peccata corruunt, diſſimilimè & rariffimè corriguntur, ut annotavimus *Capite oſtavo*.

Hoc autem maxime habet locum in peccato hæreſis: præcipue quando accedit apertè contumacia. Quare ſi conſtet hæreticum eſſe vere hæreticum, & pertinacem: jam illum eſſe ſemel, & iterum admonitum à tota Eccleſia clare præſumitur; & ideo ſtatim eſſe denunciandum. Si autem non conſtet illum ex pertinacia, ſed tantum ex ignorantia, etiam culpabili, errare; tunc poſſe admoneri, ut ait C. *tr. ſol. homil. 62. in Matth.*

Quantum ad tertium. Duas aſſertiones conſtituo. *Prima*; quod quando aliquo peccatum tentatum in damnum evidens Reſ. p. vel in alicujus tertii perniciem redundare videretur, & id per paternam correctionem impediri non poſſe probabiliter iudicabitur; in tali caſu omne poſſibile remedium adhibendum eſt, tam ex præcepto juſtitie, quam charitatis ſub pœna peccati mortalis, ut damnus illud evitetur. Ut ſi quis pararet inſidias ad tradendam Rempubl. vel publicum ærarium exhaurire tentaret: vel mortem pararet proximo.

In his, & ſimilibus caſibus gravibus, & atrocioribus pro virili omne poſſibile remedium adhibere tenemur; ſed in executione gradatim procedere debemus, ita ut quantum fieri poteſt, occultetur delictum, & ſervetur proximi fama: primò videlicet eum fraternè corripiendo; quod ſi non ſit ſpes emendæ, Prælato ut patri denunciando: quod ſi Prælatuſ inſufficienter ad hoc videatur, aliquem virum pium potentiorum, &

& gravio-

graviorem adeundo, qui possit, & velit prudenter absque ullo scandalo tale impedire ordinum facinus: & si in delinquente non sequatur omnimoda salus, sat erit, ut damnum reparetur, Reip. vel proximi periculo succurratur, & ita ille machinam suam detectam videns, vel salvetur, vel confundatur; ut sic vel ex confusione propria tandem resipiscat.

Si vero potentior & ad id idoneus non reperitur, cautè monendus est, vel Reipub. moderator, si damnum quod inentatur, est contra Temp. vel Princeps, vel Prælatus secundum facti exigentiam, & qualitatem rerum, & personarum respectivè, vel ipsemer proximus præmonendus, si machinatio est contra privatum, ut sibi interim cavere possit, & intentarum damnum evitare. Quod remedium maxima cum cautela est adhibendum, ne inde majoris discordia, vel scandali majoris occasio inter proximos oritur; & denique opportunius, & salubrius remedium est adhibendum, ad præfarum evitandum damnum vel Reip. vel privati viri secundum unicuique charitatem & prudentiam, quæ hic maxime prævalere solent.

Secunda assertio. Si neque apud Prælatum, neque apud alios viros graves invenitur remedium præsentaneum, ut occurratur prædictis criminibus seu peccatis, & periculum sit in mora; tunc statim est procedendum ad denunciationem juridicam, quantumcumque cedat in detrimentum famæ; quia cum bonum commune vel privatum periclitantur in his casibus, nulla est habenda ratio famæ, ut communiter omnes Auctores affirmant cum D. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7.

Ex his infero; quod in his criminibus duplici via possumus procedere. Prima manifestando ea Prælato ut patri, præcedente correctione fraterna, si ulla sit spes emendationis. Secunda, cum non speretur remedium per viam paternam huiusmodi criminum, recurrendum est ad denunciationem juridicam, manifestando crimen & peccatum Prælato ut iudici, ut ipse possit efficacius præcavere & crimina vel peccata prædicta, cum opus fuerit, acriter punire. Quibus cum atrocitas sint, pœna gravissima secundum eorum qualitatem erant applicanda; maxime cum peccata fuerint delata Prælato ut iudici, ut cæcè timorem habeant.

C A P V T XIV.

Duo extremi errores in denunciatione Evangelica vitandi.

In denunciatione autem Evangelica Prælato facienda, in extremos solent subditi declinare errores; Alii omninò dissimulant, existimantes se contra charitatem peccare; dum aliorum defectus Superionibus revelant, quod ex ignorantia crassa evenire solet. In huiusmodi errorem Religiosi tempore D. August. declinaverunt, quos ipse sanctissimus Pater redarguit, simul & instruit, docens hanc doctrinam non esse contra charitatem, sed potius pro charitate, dum dicit in Regula 3. Cap. 23. *Nec vos iudicare esse malevolos, quando hoc indicatis: magis quippe innocentes non*

estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis. Alii vero non tam ex ignorantia, quam ex tepiditate fervoris & spiritus, importuno silentio, tempore visitationis, etiam si alias ex eorum taciturnitate Religioni grave relaxationis vulnus infigatur, perinacius quam par est, aliorum peccata dissimulant, ac regunt, contra quos acriter invehitur D. Bernard. in serm. de S. Joanne Baptista dicens: Nemo (inquit) fratres vitia palpet, peccata dissimulet: nemo dicat: numquid iustos fratris mei sum ego? Nemo quod in se est, equanimiter ferat, cum viderit Ordinem perire, minus disciplinam; est enim consentire, sibi, cum arguere possis, & scimus quia si iustus pœna facientes maneat, & consentientes. Hæc Bernard.

Alii vero in errorem alium etiam extremum facile incidere solent, dum volunt omnino etiam occulta, & quæ omnino tacere deberent peccata, utpotè quæ Divino iudicio relinquenda forent, nescio quo zelo ducti, scio amen illum non esse secundum Dei scientiam, sed potius secundum eorum iniquitatem & malitiam, facile & absque ulla necessitate revelare, quos eruditi, ac satis pie arguit Navarrus, Cap. inter verba, corolla. 59. num. 235. dicens, seu potius clamans: *O quam multis, & multa graviter peccant, & infamant alios sub nomine virtutum, & illis proficiendi! Quot existunt qui Regibus, Episcopis, & aliis Dominis, patribus, heris, & amicis denunciant peccata suorum subditorum, filiorum, famulorum, & amicorum, dicentes se id agere, ut eos moncant, siterent, vel verbis, ut recedant ab illis, nunquam ipsos antea monendo, cum esset vis, quod moniti emendarentur! O quot sunt, qui cupiant videre, & sive dicitur, ut ea dicant, vel scribant Regi, Prælato, atque Dominis, amicis, & parentibus, ut se gratos illis videant, utque dissensionem inter illos ponant! Et quod peius quoque est, quot desiderant evenire errata, ut peccata, defectumque emendationis, ut habeant quod denuncient & scribant! Quod cum præstant, protestantur dicendo (si vobis placet) non dico, nec scribo hoc, ut detraham; sed quia cum amo, ac postquam es noster Rex, noster Prælatus, noster consanguineus, vel amicus suus, id eum moncas, ut emendetur. DEVS autem videt quare id dicat & desiderium, quod de ipsius emendatione habet, ac salutationis Angelicas, quas in eius gratiam recitat. O nos Christianos Christo tam vacuos, quam hypocrisis plenos, cum nobis placeat, ut peccent, & pigeat, ut se emendent: cum nos deleat in venire, cui detrahimus, & de eo mala scribamur, atque simulando dolere intinè de alicujus perditione, cum perdimus coram suo Rege, suo Episcopo, suo Domino, suo Prælato, Patre, vel amico, ac unico prolectore, qui forte ob id solum eum derelinquet, tantumque postea obliviscimur punire horum peccatorum diabolicorum, ac resistere damnum, quod illis intulimus, quantum curam, ac diligentiam atque artem malignam adhibuimus in noscendis malis, & denunciandis. Apri nobis misericors DEVS oculis, ut deprehenso nostro errore, proximi misereamur, & non murmuremus. Admone quoque perspicacissime Domine, Reges, Prælatos, Dominos, Patres, atque amicos; & revoca eis ob tuam summam pietatem in memoriam id, quod ex sancto Evangelio sacrisque Canonibus colligitur, videlicet non esse obliandum denunciationibus, quæ non præcedente necessaria mo-*

Notanda, & attentius perpendenda hæc Navarri verba.

LESU Spirit. II

In his criminibus duplici est via procedendum

Doctrina S. Augustini & S. Bernardi impensis observanda.

visitatione eis sunt, multoque minus precipiendum, oblectandum, vel rogandum, ut sibi denuncient; quod Regula est Angelica, & Canonica, ac quodammodo prohibet, ut nos cohibendo, & removendo obstinationis, ut sique male illas audire cessando, omnes bene loquamur, beneque audiamus, atque melius operemur. Amen.

His extrinsecis errantibus merito adjungi possunt etiam illi errores, qui a Prælati in visitatione passim committuntur; præcipue ab illis, qui facile fidem adhibent iis, & illis qui suis denunciationibus, etiam in scriptis, sine subscriptione tamen, Prælati exhibitis omnia turbare contendunt; quos Hostiensis, verbo, inquisitio, §. 2. jure admonet, quod post, & ante inquisitionem generalem, non debent passim, neque frequenter recipere chartulas, quas licet contra Ecclesiasticos clanculo offerunt, cum qui facile credit, levius sit corde, ut scriptura dicit.

Gravis nonnullorum judicium & Prælati error, charitati quæ maxime contrariis.

Ex quo colligitur toto celo errare iudices, sive Prælatos, qui non solum omnia facillime credunt, imò malevolis, & detractoribus liberaliter solent aures accommodare, & sepe libellis, & aliis denunciationibus, etiam sine subscriptione obliis, inquirere curant adversus honorem, & bonam inquisiti famam, cum sine infamia, aut expressis indicis institui inquisitio non possit; & delatoriæ literæ, neque infamiam queunt inducere, neque indiciorum vim sibi vindicare valent, cum illas pro libito scribere liberum sit unicuique. Quare Pontifices suis sanctis omnibus decreverunt, hujusmodi schedulis nullam fidem esse adhibendam; ut continet ex Cap. Inquisitionis. §. tertia dubitatio, illis verbis: Et utram ad petitionem querendum, quasdam schedulas vobis occulte tradentium, infamationem Episcopi continentis. Et infra: Ad hæc respondemus, nullum esse pro crimine, super quo aliqua non laboret infamia, seu clamorosa insinuatō non præcesserit, propter dicta hujusmodi purgandum, neque ad punitionem eorum, qui libellum infamatorum porrigunt in occulto, procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam. Hactenus de denunciatione Evangelica, De qua Legendus etiam notat Joannes à JESU-MARIA lib. de Regimine Monastico part. 2. Cap. 35. quæ extat Tomo 4. Operum ejus pag. 147.

Vid. Cap. 7. & 8. Partis 1. sopræcit. judicium Regularium.

CAPUT XV.

De denunciatione juridica Prælato, ut judici facienda.

Differimus superius, quando, & in quibus casibus denunciatō Evangelica locum habeat; nunc restat examinandum, quando denunciatō juridica Prælato ut judici sit facienda, dicturi postea, an denunciator teneatur probare vera esse, que denunciatur.

Omni denunciatōnem, tam Evangelicam, quam juridicam prædicere debet corripitio fratris.

In primis suppono, omnem denunciatōnem, tam Evangelicam, quam juridicam præcedere debere correctionem fraternam; ut aperte constat ex Cap. Qualiter, & quando il. 2. illis verbis: Sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciatōnem charitativa admonitio præcedere debet.

His præmissis statuemus aliquas Regulas, ut facilius dignosci possint casus, in quibus teneatur

quis peccata Superiori denunciare.

Prima regula: Quilibet teneatur private personæ crimina & peccata, de quibus est infamia, Prælato denunciare, casu quo delinquentis fuerit fraternaliter correctus, & nulla sit spes emendationis. Hanc propositionem probat Emman. Roder. q. 6. art. 6. ubi docet, quod cum Religioso non emendato ad judicalem denunciatōnem sit procedendum; quia si Regularium delicta non emendat, & correctione præcaveantur, in tam grave damnum Religionis cedunt; ut id quod est à sanctissima Religione multis retro annis factum in ædificationem, per malum unius fratris exemplum obscuretur, prout ex mente D. Thomæ, Soti, Corduba & Navari concludit, idque præstantissimi Theologi docere, quos ipse sequitur. Hæc sententia verissima est, casu quo in perniciem Religionis similia peccata cedant, ut infra dicemus.

Ubi dicitur, quod si Regularium delicta non emendat, & correctione præcaveantur, in tam grave damnum Religionis cedunt.

Secunda regula: Si peccatum vergit in damnum alterius, præcipue boni communis, etiam si occultum sit, potest denunciari Prælato ut judici, nisi fortasse esse firma, & certa spes, posse peccatorem correctione fraternam, vel paterna emendari, juxta ea, quæ diximus Cap. 12. Hæc est D. Thomæ expressa sententia 2. 2. q. 33. art. 7. Et D. Thomam communiter sequuntur Theologi omnes. Ratio hujus est; quia bonum commune est præferendum, & illi sufficienter providendum, etiam cum aliqua infamia proximi; præcipue, quia iste voluntarie lædit bonum commune; & ideo licitum est, quasi via defensionis, illud tueri etiam cum damno delinquentis. Hujusmodi peccata sunt, proditio patriæ, publicæ subordinatio in officiis providendis, ut dentur indignis cum magno detrimento Reip. peccatum hæresis, & similia.

Dixi: nisi forte esset firma spes emendationis; quia charitas obligat ad subveniendum communi bono, cum minimo damno privati. Ergo si potest illud defendi, & infamia vitari, utrumque faciendum est.

Tertia regula: Si peccatum proximi est in nocuum private personæ, ut si alteri pariat mortem; tunc teneor denunciare iudici; quia certum est charitatem obligare etiam ad subveniendum privato proximo, quamvis non æquæ ac bono communi; quare in hoc casu magis providendum, ut subveniatur proximo cum minimo detrimento famæ: tentanda est ergo admonitio secreta, si est spes, quæ facilius esse poterit, cum hæc peccata non semper proficiantur: ex magna corruptione morum. Quod si hæc via non habeat locum, & infamandus sit aliquando proximus; comparanda sunt detrimenta, & regulariter præferendam jus innocentis, & cæteri paribus illi favendam magis, quam famæ proximi nocentis. Nec solum Prælato possimus detegere, imò etiam civis alteri, qui in fontem à periculo redimat, quin etiam & ipsi innocenti, si alter reddim non possit. In casu verò, quo quis possit sua correctione malum istud avertere, non teneatur Prælato, aut alii manifestare. Deinde in casu, quo suam correctionem profuturam despere si sufficere, ut proximo confilia: detectione criminis; teneatur tunc celare personam. In aliquo autem casu, quando magna esset inæqualitas, ut si persona peccans magna esset in æstimatione & dignitate, & ejus infamia esset illi gravissimum damnum;

occu-

documentum autem alterius esset parvi momenti: tunc dissimulandum esset, ac alia via efficaciter providendum, neque eo casu denunciandum.

Quarta Regula: Quando peccatum fratris est omnino occultum, & in nullius tertie personae perniciem vergit; tunc ex precepto charitatis servandus est ordo, ut ante denunciationem precedat secreta monitio, si sit spes fructus. Hæc regula habetur ex August. Cap. Si peccaverit, Cap. Accusatio, Cap. Si quis, 2. q. 7. Ratio est; quia tunc mirando ordinem correctionis, id est, denunciando ipsum ante correctionem, sine causa infamatur proximus. Dicitur autem in proposito peccatum occultum, illud quod non est notorium, neque generat publicum scandalum, quamvis sciat ab aliquibus, imò licet sit aliquis rumor. Quare rectè concludunt Auctores; hanc obligationem esse sub mortali. Ita Sylvest. verbo, correptio, § 5. Angel. verbo, denunciatio. Paludan. in 4. distinct. 19. q. 4. & Sotus, de secreto, membro 2. q. 4. concl. 3. His addo: Quando crimen seu peccatum, ut optime docet P. Lessius, lib. 2. Cap. 19. dub. 13. nullo modo probari potest, aperire contra justitiam peccati, si illud aperias; quia nullum jus habet illud patefaciendi, cum non possit probari, non potest quoque puniri, ac proinde non potest ex ejus revelatione aliud sequi, quam infamia.

Quia regula: Quando ex crimine, & peccato occulto imminet damnum aliquod temporale, vel spirituale innocenti, si damnum est alicujus momenti; tunc potest crimen proximi manifestari Superiori ut patri, vel ut judici, ad impediendum illud, quatenus id ad illud est necessarium. Ita Sotus lib. 5. de justitia q. 7. art. 1. & Navarr. Cap. 1. §. 2. n. 3. & multi alii Theologi. v. g. novi Petrum esse furem, possim monere eum, cum quibus habitat, ut sibi caveant. Homicidium à Petro commissum impii non innocenti, qui ob id erit pietendus, possim aperire Petrum auctorem. Imò in his justissimi casibus sapè fit, ut non solum possim, sed etiam ex charitate teneam crimen & peccatum alterius manifestare, nempe si grave damnum ex eo alius imminet, & damnum quod ex manifestatione sequitur, non sit tantum, ut ejus ratio pro rato haberi debeat. In dubio autem, utrum præponderet inclinandum est in favorem innocentis, cui in dubio semper favendum. Ratio hujus regulæ est; quia nemo habet jus ad propriam famam cum tanto damno, quod indè detrimentum alteri injurè obveniat.

Hæc tamen regula ita limitanda est, quod in casu quo sit alia via commodior, seu minus noxia ad avertendum illud damnum, non est necesse, crimen alterius patefacere. Ratio est; quia ex charitate tenemur quantum fieri potest, in minimo lædere proximum.

Sexta regula: Nemo tenetur denunciare, vel secreta corripere cum notabili sui damno, nisi interesset bono communi, neque etiam de injuria sibi illata denunciare, nisi noceret bono communi vel alterius innocenti.

Septima regula: Nemo potest culpas, quamvis publicas, de quibus quis est paucus & correptus, denunciare.

Octava regula: Nemo potest culpas secretas, quas ob consilium, vel sub fide secreti novit, pro palam etiam precepto coartatas veniens, nisi Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

contra bonum commune, vel privatum alicujus innocentis essent hujusmodi culpe.

Nona regula: Nemo tenetur, peccatum de quo est dubium, an fuerit commissum, vel quod à levibus, vel minus fide dignis referentibus audit, denunciare: secus vero, si communi bono, vel privato innocentis noceret; tunc enim simul cum dubio, & levitate referentium referri debet, ut Superior invigilet.

Decima regula: Quando multi sunt in uno crimine & peccato complicæ, & unus est tantum diffamatus, & indicatus, alii non sunt manifestandi, nisi crimen bono communi, & proximo noceat. De forma in denunciatione iudiciali in scriptis faciendâ, dicemus Tract. 3.

Ultima regula: Quando Prelatus inquit non ad punitionem, sed ad aliquam electionem faciendam, quilibet sciens idoneitatis ipsius, de quo inquiritur defectus, tenetur aperire, nulla admonitione præmissa, nisi privata admonitione credatur eum spontè officio contradicendum.

Hanc Regulam tenet M. Sotus de secreto, membro 2. q. 6. concl. 3. Sylvest. verbo, Inquisitio, primo q. 4. num. 10. Navarrus in Rubrica de iudicio, num. 85. & plures alii moderni; & probant expressè ex multis Juribus, ex Cap. nihil. Cap. cum dilecto. Cap. postquam, de electione. [Et probari potest eadem ratione. Quia nihil magis expedit ad bonum Reipublice, & ad Ecclesiæ sanctitatem & splendorem, quam quod digni ad electionem assumantur, & indigni repellantur, ut constat ex Cap. nihil. ubi: Nihil est quod Ecclesiæ DEI magis officiat, quàm quod indigni assumantur Prelati ad regimen animarum, &c. In eodem Cap. præcipitur, ut Superiores ad quos pertinet confirmatio officiorum, diligenter examinent defectus electi, tam in moribus, quam in scientia, &c. ad impediendam confirmationem; & ideo ex officio debet inquirere iudex de probitate viæ, de idoneitate eligendi, instituendi, confirmandi, & promovendi, ad ordines, dignitates, beneficia, vel officia. Igitur si iudex ex officio tenetur inquirere, ac per consequens iudicè inquit, non ad pœnam, neque punitionem, sed potius ad vitandum errorem, qui possit vergere in damnum commune, tenetur illi qui interrogatur, veritatem fateri, maxime in illis rebus sive defectibus, qui irritam electionem reddere possent, etiam si defectus essent secreti; quia magis tenemur bono communi, quam bono famæ privati consolare.]

Debent tamen in hoc casu, ut bene advertit P. Lessius de just. lib. 2. Cap. 29. dub. 15. crimina & defectus Superioribus aperiri secretò, & quam minima fieri potest, famæ læsione. Notanda hæc Lessij advertentia.

CAPUT XVI.

An teneatur denunciare ille, qui non potest delictum probare?

Pro parte affirmativa est textus L. Divus, & L. Accusatio. ff. ad Senatusconsultum Turpiliana. Ubi probatur denunciatores debere probare, vera esse quæ in denunciatione afferunt.

Secundo, Colligitur expressè ex C. plerumque 2. q. 7. juncta ibi Glossa, & in Cap. de peccati conscientia, distinct. 6. & ex C. placuit 6. q. 2. & ex aliis Juribus; Nnn 3 ex

IN IESU Spirit. II

ex quibus colligitur, neminem teneri ad denunciationem juridicam : nisi eorum, quæ novit posse probare.

Ratione præterea probatur ; quis accufator non tenetur accufare, si non possit probare, alias si in probatione defecerit, actionis pœna multabitur. Ergo simili pœna esset etiam multandus, qui culpam alterius denunciavit, si in probatione defecerit. Quare durissimum videtur, obligare aliquem ad denunciandum peccatum alterius, cum id non possit probare, quia maximam injuriam inferret & sibi, & denunciatore.

Secundò probatur ; quia sufficeret ad impedendum damnum, & delictum præparatum, dicendo judici extrajudicialiter, & ei qui prodesset, & non obesse posset. Ergo non est necessarium, ut denunciaret id, quod probare non potest, enamsi delictum esset innocenti noxium.

Præterea hæc sententia defenditur ab Auctoribus magni nominis, inter quos Navarrus in Manuali Cap. 17. n. 134. & in Cap. inter verba 11. quæst. 3. conclus. 6. Corollar. 66. n. 778. Imò addit ipse Navarr. dicto Cap. inter verba, ubi supra, id etiam procedere in crimine læsæ majestatis. Cordub. in Summa q. 14. Petrus Navarra lib. 2. de restitutione. Cap. 4. Rosella, verbo, confessio nis celato n. 13. in fine. Angelus, v. confessio 8. n. 22. demum Reginaldus hanc sententiam expressè tenet lib. 4. in sua praxi Cap. 7. ubi multa adducit pro hac sententia, quæ probabilitate non carent.

Contraria tamen sententia multò verior, & probabilior videtur ; eam tenet expressè D. Thom. 2. 2. q. 68. art. 2. ad 3. ubi ita scribit : Ad tertium dicendum, quod denunciator non se obligat ad probandum. Unde nec puniatur, si probare nequiverit, & propter hoc in denunciatione non est necessaria scriptura, &c.

Hanc sententiam D. Thomæ communiter amplectuntur omnes fere Thomistæ in illa quæst. 78. agentes de crimine inter accusationem, & denunciationem. In primis tenet eam M. Sotus lib. 5. de justitia, & iure q. 4. art. 3. & plenius q. 5. art. 4. Ubi in hoc solum (inquit) differunt accusator, & denunciator, quod denunciator non tenetur probare ; sed iudex tunc tenetur inquirere. Et infra q. 1. art. 1. de denunciatione, inquit : Quin verò, si non existere idonei testes ad probandum, sistendum est ad denunciationem judiciale m. Et hæc est (inquit Sotus) expressa sententia D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. ubi ait oportere in talibus casibus statim procedere ad denunciationem, ut hujusmodi nocumenta impediantur. Ita Sotus. Et infra docet, quod quando peccata sunt in perniciem publicam, & non possent eis alter obviari ; tunc malefactor denunciandus esset denunciatione judiciali, quin verò accusandus, si probari res possit. Hanc distinctionem inter accusatorem, & denunciatorem communiter gravissimi Auctores sequuntur. P. M. Bañes 2. 2. q. 33. art. 8. dub. 3. Ubi approbat illam differentiationem assignatam à M. Soto, inter accusationem, & denunciationem. Est (inquit) altera differentia, quod accusatio obligat accusatorem, ut probet quod accusat ; denunciatio verò non obligat ad probationem. Aragon. 2. 2. q. 68. art. 1. ubi expressis verbis ita inquit : Ab accusatione in hoc solo differet denunciatio, quod denunciator non tenetur probare, cum accusator teneatur ad probationem. Et fermè iisdem verbis confirmat Salon de just. &

jure. q. 68. art. 1. ubi duas constituit definitiones accusationis, & denunciationis ; quia denunciatio est delatio criminis ad iudicem gratia punitionis delicti. Accusatio verò est criminis delatio ad iudicem, cum obligatione probandi delictum. Quæ Definitiones (inquit) colliguntur ex D. Thom. citata quæst. 68. art. 2. ad 3. Lessius de just. & j. re lib. 2. Cap. 29. dub. 12. In hoc enim (inquit) differunt accusator, & simplex denunciator, quod accusatori incumbit onus probandi denunciatore minime. P. Suarez de fide, spe, & charitate Tract. 1. disp. 20. sect. 4. Propria (inquit) differentia est inter accusatorem, & denunciatorem, quod in accusatore, accusator sit pars illius iudicii. Denunciator autem non sit pars, sed tantum delatit crimen ad notitiam iudicis, ut ille ex officio procedat. Unde sequitur aliud discrimen magni momenti, quod accusator tenetur probare delictum, denunciator verò ad probationem non cogitur. Toletus lib. 5. Cap. 57. In cuius (inquit) gratiam nota inter se inter denunciatore iudicis, & accusator : Denunciat enim, qui apud iudicem alicujus crimen tantum delatit, ut ad emendationem propter bonum publicum procedat : nec qui denunciat, tenetur tale crimen testibus probare. Eodem quoque modo loquitur Gregor. de Valentia, in 2. 2. D. Thom. disp. 5. q. 12. puncto 1. vers. per rò discrimen. Rodriquez, Tomo 2. q. 6. art. 1. qui docet hanc sententiam esse communem opinionem Doctorum, in Cap. super his, de accusat. Et idem docet art. 9. Ubi latius probat hanc sententiam. Et denique Julius Clarus in Practica Criminali, §. finali q. 7. vers. Ultrius quare que sit forma, &c. Pœna in 3. parte Directi, Inquisitorium, commentar. 15. qui expressè docet denunciatorem non teneri ad probationem. Idem docet Farinac. de Hæres. Cap. 185. à numero 71. Ubi sequitur sententiam Pennæ.

Secundò dico ; in praxi nosse am sententiam esse certiorum, & securiorum, ut bene probat Penna ubi supra his verbis : Hu peractis (id est, facta denunciatione) nulla sunt amplius denunciantium partes, sed iudex totum relinquat, ut inquirat de delicto, de delinquente, accitit testibus, quos denunciator nominavit : item alios, à quibus veritas haberi possit : quod etiam usus observat. Quamvis enim denunciator iure olim probare deberet, verum esse, quævis denunciatione asseruit L. Divus & L. ab accusatione. ff. ad senatusc. iurpilla. Hodie tamen id præxi iudicium non admittit. Ita Angelus præcitato loco, & Salycet. in L. Ea quidem. C. de accusatio. num. 27. & Marianus Socinus in Capite Qualiter & quando. 2. num. 712. vers. & licet secundum Jura, extra. de accusatio. Eisdem fere verbis utitur Clarus, ubi supra & Farinac. superius relatus.

Et ratione probatur primò, quia alias crimina enormia, & atrocita, qualia sunt conjuratio in Principem, in Remp. falsificatio monetarum, hæresis, & alia similia, quæ ordinariè quàm atrociora, eo majori secreto committuntur, ut vix possint ab uno vel altero cognosci, ordinariè manerent impunita, & ita vix aliquis auderet denunciare quod probare non posset. Hanc rationem adducit P. M. Sotus lib. 5. ubi supra q. 4. art. 3.

Secundò probatur. Quis in denunciatione non requiritur plena probatio denunciantis, cum officium denunciatoris tantum sit excipere iudicem, ut ipse inquiret similia delicta, accitit testibus ;

testibus; maximè quia denunciator potest esse testis, & facit semiplenam probationem, ut plenius resolvimus post M. Sotum, & Bannes supra. Demum confirmatur ex communi praxi omnium tribunalium, tam Ecclesiasticorum, quam Sæcularium, in quibus denunciatus nunquam compellitur ad probandum.

Tertiò dico: Huiusmodi delicta, quando est certa spes emendæ, fraternaliter sunt corrigenda, quod si nostra correctio non sufficiat, denuncianda sunt Prælaro ut patri, qui possit prodesse, & non obesse; & demum si prædicta non sufficiant, subveniendum est communi bono per denunciationem juridicam, ut nos plenius Cap. 21. annotavimus.

Resp. ad argum. contraria opinionis.

Ad argumenta in contrarium responderis quod illi textus loquuntur secundum jus antiquum, sed jam praxis aliud observat, ut supra ex Julio Claro, & Penna, & aliis probavimus.

Ad secundum respondetur; Denunciatorum non teneri ad probationem, neque mulctari ulla pœna, etiam si falsum denunciet (pœna enim rationis tantum est constituta pro Accusatoribus.) ratio discriminis est, quia Accusator suscipit supra se onus probandi, Denunciator vero non suscipit onus probandi, sed omnino rejicit in iudicem, ut ipse inquirat, & probeat; & ita tantum præparat viam ad inquisitionem à iudice faciendam.

Ad tertium responderis; quod omnia remedia gradatim tentanda sunt, ut malum immineat Resp. impediatur. Ita ut primò post secretam admonitionem Prælaro ut patri extrajudicialiter denunciatur: quod si malum hac via impedi non possit, procedendum est ad denunciationem juridicam, ut peccata in publicam perniciem committenda, omnino impediantur, vel commissa puniantur.

C A P V T XVIII.

Praxis à Superioribus circa denunciationem juridicam observanda.

Prælatorum munus est, prudenter, ac vigilantiter cum omni zelo, & charitate expendere, an admittenda sit juridica denunciatio contra aliquem producta, & an in illo, vel similibus casibus juridicè procedere oporteat, vel non: considerantes in primis, tam personam denunciantis, quam denunciari, cum omnibus aliis circumstantiis. Nam si Denunciator esset alias malignus, & pacis perturbator, nullatenus debet audiri, vel si denunciatus esset vitiosissimus, & probate vitæ, ac per plurimos annos in sua Religione laudabiliter conversatus, nequaquam acceptanda est contra eum denunciatio similis à quocunque fieret, etiam à viro eminenti; nam sæpè Angelus tenebrarum in Angelum lucis transformari solet, & viti alias piissimi, aliquando passione aliqua ducti, se præcipites dant in proximorum depressionem, vel oppressionem. Quare nullatenus censeo, acceptandam esse talem denunciationem, nè vitiorum piorum, faciliè in Religione fama devigetur.

Contra tales accurate tradit Rodericus, Tomo 2. quæst. 6. art. 8. in hoc casu solam accusationem ad pœnam talionis esse acceptandam, ne mali-

gnantes, sub spe indemnitate (quia denunciatores si deficiant in probatione, nulla pœna taxantur) & remanendi impuniti, ansam & occasionem capient opprimendi præfatos vitos.

Quam doctrinam colligi Rodericus ex Cap. Repellant, de accusationibus. Cap. Si peccaverit, l. q. 1. Omnes (inquit Auctor ubi supra) Juru periti calumnias hominum videntes, ut circumspicere sentiunt non facile hujusmodi denunciations admittendas; quia sceleratorum hominum genus exiat, qui ut negotium aliis acerbissimum exhibeant, accusationem præmittunt, ne parem pœnam, si probationem non præstiterint, solvere cogantur: ad denunciationem autem, ut ad suæ pravitate asylum confugiant. Itaque nisi homo denunciatus spectata fuerit probitate, non debet iudex ejus sermone moveri; nec ad inquisitionem procedere, prout ex jure colligitur. Hæc sic.

Quod si Prælaro secretò, & manifestè deprehenderit denunciationem sibi tactam esse falsam, teneatur eam non admittere, & curare, ut innocens fama illata terretur; Quod si in iste denunciat or, poterit et secretò minari, judiciumque suspendere, nisi alias scandalum, aut communis boni damnum ex hoc proveniret; tunc enim debet juxta allegata, & probata judicare. Si noverit accusationem, sive denunciationem juridicam, esse quidem veram, tamen contra charitatem, quæ est de peccato omnino occulto, & quod nullatenus cedit in detrimentum, neque boni communis, neque particularis; tunc procedere ulterius ad probationem non teneatur, & tanquam patet secretum crimen minus juridicè denunciatum secretò servare: poteritque, si opus fuerit, secretò delinquentem monere. Si verò noverit denunciationem ex notitia confessionis aliquo modo ortam, quocunque scandalo, vel damno posthabito, eam rejicere teneatur.

Quare necessarium utique arbitror, ut Prælaro an equam denunciationem quamlibet admittant, cujuscunque personæ illa sit, debeant omnino denunciations interrogare, an fraternali correctionem adhibuerint per se, vel per interpositam personam, & omne aliud remedium possibile, antequam ad ipsam denunciationem juridicam devenerint. Et maturè omnibus ponderatis, si judicaverint, indebitè fraternali correctionem omisissam, vel aliquod aliud æquivalens remedium, quod opportunum & efficax judicaverint; præfaram denunciationem nullatenus admittant; sed solum paternam & Evangelicam: nisi in casu quo per paternam denunciationem imminenti damno occurrere non possit. Quare regulariter denunciatio juridica non est admittenda, si correctio fraternalis omissa fuerit, vel aliquod æquivalens remedium, ut dictum est.

Demum si nullum horum defectuum Prælaro noverit, debet denunciationem juridicam recipere, quæ si fuerit de re graviore, per capita distinguenda erit, cui subscribat denunciator, aut si necesse scribere, ipse Prælaro, die, mense, annoque notatis; & ad testium inquisitionem probationemque delicti, servatis iis, quæ de inquisitione particulari dicemus inferius, procedat.

Quid Prælaro faciendum antequam denunciationem quamlibet admittant.

Prælaro licet compendiosè de hac materia scripsit n. st. 102. à JESU MARIA in suo Reg. Monastico 2. part. cap. 30. & seqq. qui cu fructu consuli poterit.

CAPUT XVIII.

De examine, & iudicio culparum ante Capituli celebrationem à Visitatore faciendo.

Præmissa generali inquisitione, ac generali facto examine singulorum, ut dictum est supra, qui est primus visitationis actus; si nulla reperiantur graviores culpe, de quibus opus sit formare processum, Visitator facto examine culpato, e iam levium, illisque in scripto redactis, ne facili memoria excidant, statim, ut motus est, in nocte à Religione, Capitulum celebrabit. Si vero de visitatione constet juridicè de aliquo graviore, aut gravissima culpa, de qua oporteat formare processum, circa quam opus sit examinare testes, ac à reo confessionem exigere, aliave informationes facere; debet Visitator ad inquisitionem specialem, qui est secundus visitationis actus, juris ordine servato, juxta illa, quæ inferius dicemus, procedere.

Primo. Antequam Visitator culpatum Capitulum celebret, opus est, ut præmissa oratione, quæ ab ipso sequenti Capitulo præstanda erunt, attentè consideret.

In primis sibi persuadet, finem & scopum visitationis esse pacem, & observantiam; pacem apud & observantiam, quia sine observantia non erit vera pax, observantia vero sine pace, infernus potius quam Religio censeri debet. *Factus enim est in pace locus ejus.* Ubi enim DEUS non est, quid superest, nisi ut Infernus non occupetur? Quare ante omnia cavere debet Visitator, ne ab illo Conventu discedat, antequam inter Superiores & Subditos vera stabilatur pax; quod si quem invenit communis pacis perturbatorem, ab illo Conventu tanquam peccatis, quæ illum potest inficere, separandus erit.

Secundo. Præter ea omnia, quæ in visitatione accepit, consideret: & ea, quæ sunt majoris momenti, diligentiusque expendat: quid item certum, quid dubium, quid probabile, quid grave, quidve leve videbitur, exactè apud se judicet & discernat, ita ut in Capitulo unaquæque res ab eo proponatur, sicut ipsa res est.

Tertio. Advertat peccata publica, & quæ communi Religioni bono nocent, publicè & severè esse corripienda; nam sicut peccata secreta, secretè corripienda sunt, juxta illud Christi Domini Matth. 18. *Corripe cum inter te, & ipsum solum.* Ita publica publicè, juxta illud Apostoli ad Timot. 5. *peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant:* sic enim D. Augustinus, *serm. 17. de verbis Domini*, utrunque præceptum conciliat. Ergo (inquit) *corripienda sunt coram omnibus, quæ perpetrata sunt coram omnibus; illa secretius quæ peccantur secretius.* Moritocus olim Jacob, filios suos sic alloquitur, *Congregamini (inquit) & audite filij Jacob, audite Israel patrem vestrum.* Genes. 49 ubi Patriarcha omnes simul alloquitur, ea planè de causa, quia reprehensus erat primogenitum Ruben, de publico incestu: Simonem, & Levi de publica iniustitia; quia publica filiorum peccata, non nisi publica admonitione indigebant. Quare correctio Sacerdotis Heli scelerum filiorum DEO non pla-

cuit; quia publica filiorum mala secretè tantum admonitionibus curabar, & obiurgabat in eam ea crimina, quæ publica erant in Israel. Unde nec suo maneri, nec filio, tum necessitat consulebat.

Dixi: publicè & severè similia peccata, non levitate paterna, sed severitate judicis corripienda sunt, ut optimè D. Petrus Damianus invehitur contra sacerdotem Heli, quia in corripiendis filiorum defectibus severitatem debitam non adhibuit, in Epist. 12. ad Nicolaum Pontificem ita scribit, Heli (inquit) *quia filiorum peccata cognovit, sed eos invectione, quæ digni erant, ascerimus non corripuit, eisdem filijs à Philistim in bello peremptis, ipse quoque de sella retrorsum cecidit.* Et infra. *Et quidem redarguit. & corripuit, sed levitate, & mansuetudine patris, non severitate vel auctoritate Pontificis.*

Et rursus lib. 7. Epist. 3. ad Henricum Romanorum Regem. Heli (ait) *sacerdos dignitate detruditur, dum non in mentis filio verbera, sed blanditur; utranque tamen corripuit illos, sed levitate patris, non auctoritate Pontificis, atque idcirco certaminibus effractis occubuit; quia peccantibus inlenenter indulgit.* Ac demum Innocentius III. Papæ lib. 1. Decretal. Constit. 14. Licet (inquit) Heli summus sacerdos in se bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsius animadversionis vindictam excepit. Et infra ad corrigendos igitur subditorum excessus tanto diligentius debet Prælati assurgere, quanto damnabiliorum eorum offensas desereret incorrigitas.

Quarto. In Capitulo e iam leves culpas, præcipuè, si in his fuerit transgressio factus & hequens, non leviter pertranseat, cum constet illa quæ etiam leviora videntur, non parum ad Religionis spirituales profectum cultumque conducere; quare si ista à Visitatoribus, ut levia, aut parvi momenti contemnantur, Religionis stabilitas fundamenta paulatim totum. Juxta illud, *Quis modica spernit, paulatim decidit.*

Quinto. Curæ præterea debet eas transgressiones, quæ contra nostram Regulam, sive instituti rationem directe militanti, quales sunt defectus in Choro, in Oratione mentali, in pugi cellula habitatione, in exitu de Claustro, in vita communi, graviter severèque corrigantur.

Si aliquas exculationes contra Prælatum invenerit, non debet eis statim fidem adhibere, sed eas notet & expendat, quoad usque veritatem assequatur; quia subditi sæpè à Prælatis coniecti, aut mortificatione eorum defectus nimium exaggerare solent; quare in defensione contra Prælatos exhibita, exactio diligentia utendum est, præcipuè contra illos, qui alios arguere & castigare solent. Quamobrem non quilibet probatio contra Prælatum, etiam si videatur plena, facillè admitti debet. Ut prudenter in Cap. Qualiter & quando, his verbis cavetur: *Licet hic sit observandum in subditis (& loquitur de infamia, quæ debet procedere ante denunciationem) diligentius tamen est observandum in Prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam, & qui non possunt omnibus complacere, cum ex officio suo tenentur non solum arguere, sed etiam increpare, quinvis interdum subdendere, nonnunquam verò ligare, frequenter multorum edum incurruerit, & ipsi has patiuntur. Et ideo sancti PP. providè statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facillè admittatur, ne con-*

casus columnis corruat edificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsa, sed etiam maligna criminationi janua praecludatur.

Quare Visitator ab aliis cavere petet: qualiter Superior se gerat in ea re, de qua accusatur, ita tamen interroget, ut illi minimè suspicentur, Superiorem ab aliis de simili culpa fuisse accusatum. Quod si aliqui defectus contra Prælatum à subditis fuerint probabiliter delati, antequam publicè in Capitulo Prælatorum corrigat, illi secretò culpas, quæ alicujus fuerint momenti, tacito Auctorum nomine, exponat, ipsamque audiatur; nam aliàs si inauditò eo ejus defectus corripitur, vel aliqua statuta circa similes defectus decreverit, postea inspecta veritate, turpius ea retractare cogetur.

Item advertat, non facillè contra viros in Religione, sanctitate, aut virtute eminentes, admittendam citò denunciationem; nam aliquando ex detectione alicujus criminis occulti viti alius vitute (salem quo ad opinionem) insignis, majus aliquando Communitatis detrimentum accrescit, quam utilitas ex ejus publicatione procedat.

Si Prælatorum culpæ omnibus fuerint manifestæ, in Capitulo publicè servata circumstantia personæ corrigantur, ut & reliqui sciant, Prælatorum culpas, & excessus minimè fore dissimulandos. Prudenter tamen id fiat, ne subditis deinceps præbeat occasio contemptus, aut irreverentiæ erga Prælatos: quare omnino cavere debet, ne domi subditos consolari studeat, illos debilitatos in obedientia & honore Prælatis exhibendo reddat.

Advertat præterea Visitator, quod quamvis in pœnitentiis delictis Prælatorum, majori cum prudentia & cautela procedere debeat, quia cum ipsi plures, ut diximus, habeant inter privatos patriæ hostes (si ita fas est loqui) major ac manifestior probatio desideret, ut tamen quando culpæ ita fuerint graves, ut manifestè Prælati depositionem requirant; tunc liberius quam si essent Prælati sæculares, ac levioribus de causis à Prælato removendi sunt, ut aperit docetur in Cap. Quatuor. 2. de accusationibus. & Cap. Per tuas, de simonia §. finalis quia cum studere humilitati Religiosorum Prælati debeant, ut ab administratione cum causa removeantur, illi valde curandum non est. Ita tenet communis Canonistarum sententia.

Eorum deinde, quæ emendanda, præscribenda, decernendaque existimet, quædam in sua præsentia (forsan quia tali indigent remedio) exequi poterit, quædam ore monebit, ac in aliorum præsentia corriget: alia privatim & secretò, alia etiam in scriptis, ut sunt acta & mandata, & quæ fuerint relinquenda, prout Regulari disciplinæ, morum correctioni, fratrumque paci, & saluti viderit magis expedire: eas vero ordinationes sive acta, quæ pro visitationis fructu duxerit præscribenda, ea neque nimis levia, & minuta, neque in magno numero præscribat.

Demum Visitator non sit nimis curiosus in scrutandis culpis secretis & occultis, advertens, quod multa, quæ occulta sunt, divino Judicio sunt relinquenda, ut bene advertit Magister Bannes 2. 2. q. 3. art. 8. dub. 2. his verbis: *Advertant Prælati, quod multa sunt relinquenda judicio DEI, & caveant, ne velint usurpare judicium illius:*

sunt enim aliqui Prælati, qui plus nimio zelo corrigendi crimina aguntur, & non secundum scientiam, & valde sagunt, ut universa subditorum peccata in publicum judicium veniant sub prætextu boni communis conservandi, cum tamen non omnia peccata sint boni communis destruktiva, circa quæ rigidus illa zelus justè exercetur. Alia verò crimina debent Prælatis, præsertim Ecclesiasticis ut patres corrigere, & in profundum maris projicere. Hæc M. Banner.

CAPUT XIX.

Qua iter Visitator in correctione culpæ sibi ut patri delatæ, se gerere debeat.

SI aliquis per denunciationem Evangelicam, sive fratrem, tanquam patri fuerit denunciatus, oportet, ut Visitator sciat modum, qualiter gerere se debeat erga hujusmodi fratrem Evangelicè denunciatum; nam cum in Capitulo publicè, nec alibi delinquens corrigi debeat, poterit tamen, vel ante Capitulum culpatum, vel post illud, reum ad se delatum paternè in spiritu lenitatis corripere, & quoad fieri possit, nil de supplicis cogitando, ejus vitia charitative corrigat, ejusque vulneribus medeatur, & crimina radicibus quidem, sed suaviter evellat, omni profus, quoad fieri poterit, iudicii forma rejecta; quod specialiter in nostra Regula, Cap. 10. ubi est sermo de correctione culpatum in Capitulo faciendâ, illis verbis: *Ubi etiam excessus, & culpa fratrum charitate media corrigantur: divinitus caveatur.*

Ut autem modum paternum servet, maxime proderit, si Divi Benedicti, & Basilii (hi enim sunt ubertimi vitæ monasticæ fontes) testimonia attentè mente revolvat. Divus enim Benedictus, Cap. 64. Regula, Abbates circa correctionem exercendam, sic instituit: *In ipsa autem correctione prudenter agat, & ne quid nimis; ne dum nimis cupit eradicare rubiginem, frangatur vas, men. inerit calamum quassatum non conterendum. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia, sed quod prudenter & cum charitate amputet, prout viderit cuique expedire, & studeat plus amari, quam timeri.* Idem quoque D. Benedictus Cap. 2. Regula, qualiter Abbas debeat severitatem cum benignitate miscere, his verbis docet: *In doctrina sua Abbas Apostolicam illam debet servare formam, in qua dicitur: Aigue, obsecra, in. e. pa. id est, miscens temporalibus terroribus blandimenta, dicitur magistri, pium patris ostendat affectum, sciatque quam assiduum & arduam rem suscipit, regere animas, & multorum servare moribus, & alium quidem blandimentis, alium increpationibus, alium susceptionibus, secundum unicuiusque qualitatem & intelligentiam.* Hactenus ille.

His præmissis adhibere etiam poterit sequentia remedia, de quibus plenus Cap. 10. egimus: in primis secreto recidendi occasiones, si quas subditus habet, & si opus fuerit, sub pœna excommunicationis, aut sub præcepto secreto illi imposto, quidquid viderit illi esse noxium, amputare curet.

Secundò. Poterit eum, si expedire crederit, coram aliquo, vel aliquibus prudentibus Patribus corripere, & minari se vigilaturum super eum;

eum, qui & confessum paternè (si gravitas delicti requirat) secrete verberare, ad incutendum timorem poterit.

Tertio. Si Prælato monitis obtemperet commendatione, à Prælato plecti non potest, nec aliud quidpiam verbo, vel opere fieri debet, unde ille male apud alios audiat, aliàs Prælatus graviter peccaret.

Quarto. Si Prælato non pareat, vel crimen inficietur, si crimen noceat bono communi, Prælatus juridicè procedat ipso Evangelicè denunciante testis vicem gerente, ut Mag. St. Soro, de secreto regendo Cap. 2. quæst. 6. P. Lessius lib. 2. de Justitia Cap. 29. dub. 12. num. 104. docent.

Quinto. Si crimen noceat soli auctori, ac criminis delinquentes, subditusque sit rebellis, aut crimen neget; ibi cessandum est, donec sit infamia, vel indicia sufficientia ad inquirendum.

Sexto. Si verò in prædicto eventu testes criminis ad sint, cum rebellionem accusatoris vicem gerente, cum duobus testibus Evangelicè denunciationis, plecti potest; dummodò tamen bono communi damnus non inferatur, & spes sit pœnam ei ad salutem profuturam. Si desit spes, sistendum est, & orandum pro eo, nisi communi bono expediat, eum etiam peritiam juridicè plectere: demum ubi opus fuerit tam iudicis, quam patris (limitationibus ibi adhibitis) exerceat officium.

CAPVT XX.

De aliis à Visitatoribus observandis in visitatione perficienda.

Quomodo se gerere debeat visitator.

Secundum criminum qualitatem, & circumstantias oportet, ut Visitator culpam correctioni sedulo studeat; nam quæ secreto ei fuerunt delata, ut præcedenti Capitulo annotavimus, secrete etiam corrigi debent, quæ verò notorie aut graviotes erunt, severiori correctione, servatis servandis, indigent; terribile enim iudicium Prælatis imminet (si SS. Patrum testimoniis fides adhibenda est) si negligenter in corrigendis subditorum excessibus se gesserint. In primis D. Basilias in Regulis brevioribus, interrogatione 16. Sic inquit: *Quod horrendum imminet iudicium Prælato peccantes non corrigenti? Respondet. Qui commissam sibi curam communem habet, sic efficietur velut, qui rationem reddere debet de singulis; illudque certo sciat, si frater quispiam in peccatum ceciderit, quem ipse prius de iudicio DEI non promouuerit, vel si iam lapsus in eo persistit, nec docuerit rationem, qua sanari possit, sanguis ipsius de manibus eius requiretur, maximè si non propter ignorantiam, sed propter adulationem neglexerit.* (Et infra) *Qui verò non sic se habet, nempe sincerè veritatem annuncians, dux: si cecus & seipsum precipitans, & sequentes simul inducens.* & infra addit: *Nullus pater negligi filium suum in foveam cadere, aut colapsum in ruinam dimitti: quancò magis horrendum est, animam in profundum malorum incidentem in intricu dimitti?* Hæc Basilias. Plura possemus ex D. G. ego in Pastoralis, ac ex aliis Patribus testimonia adducere, quæ faciliè videri poterunt in Commentariis in nostram Regulam à nobis editis, Cap. 10.

Nunc contenti erimus in hoc proposito no-

tabiliora Humberti aliàs viri pissimi ac doctissimi verba referre, quæ in Regula D. Augustini, Cap. 164. enumerant causas, ob quas à correctionibus Prælati mercenarii frequenter desistant; ita scribit: *Contingit interdum ut Prælati transgressiones aliquas non corrigant, aut ex profanitate cordis, aut ex humilitate superflua, aut ex diffidentia proficiendi, aut ex ignorantia quod fratrum culpas ignorant, sed nec curam ad eas cogitandas adhibent, aut rursus propter pacem propriam, quam turbare nolunt, aut propter verecundiam; conscientia enim eos accusante, alios corrigere non audent, aut propter timorem odij, verentes, ne in subditorum indignationem incurrant, aut propter Prælationis amorem ad desiderium, quam omittere formidant, subditos contra se in huiusmodi correctionibus provocantes, aut ob defectum zelus, aut deique ex negligentia, qua in Prælationis statu maxime damanda est.* Hæc Humbertus.

Et quamvis Abbas in Capite Cleric. de vita & honestate Clericorum, censeat, quod aliquando tolerari, & dissimulari possunt peccata ad tempus absque Prælatorum culpa, si expunctione delicti timeretur, ne delinquens deterior fieret, quæ quidem doctrina mihi non placet; nisi casu quo aliquod majus scandalum in Reipublica penitentiæ inde oriretur, si punirentur peccata: fallor enim est tale iudicium de præsentia deterioratione rei, & nimis potens, ad relaxandos Judices munere correctionis, ut prudenter notat Bernard. Diaz de Lugo in sua prædica criminali, de concub. Cap. 79. ait enim, quod Prælatus dicitur, ne huius doctrinæ colore in vinorum correctione torpescant: nam si speretur delinquentis emendatio, si non, Prælatus qui sunt etiam iudices, tenentur ad eorum correctionem prius peritiam, deinde iudicariam, ut supra dictum est; nam non respicere debent utilitatem privatam delinquentis, ut scilicet pœnitent, & salvetur; sed magis ad publicam totius Ordinis, ut expurgetur malis, & cæteri timore pœnitentiæ coërceantur, sicut colligitur ex Canonibus, & Conciliis, & sanctis Patribus.

Præterea propositio huic optimè convenit, quod notat S. Anr. 3. part. Sum. tit. 19. Cap. 11. §. 6. *Quod subditarum vitia sunt aliquando prudenter dissimulanda, opportuniore tempore vindicanda, quando videlicet speratur, quod delinquens deprehensus, toleratus tamen, augere culpas erubescat, sequi se iudice pariat.* Et post multa concludit: *Quod in nonnullis levioribus, magno moderamine delicti correctio temperatur: ubi autem morbi gravitas correctionis asperitatem postulat, ea non denegatur.*

Attendant ergo Prælati sibi, & quando ab opportuna fratris, & subditi correctione cessaverint, videant, quo fine vel motivo ducantur, idque diligenter examinent, ne eos, ob aliorum crimen, in profundum demergi contingat. In ipsa autem correctione modum observent: & D. Benedicti consilium Cap. 64. Regulæ sequantur, ut severitatem cum benignitate commisceant, ut latius Cap. 18. huius Tractatus sumus prosecuti.

Cum vera charitas utramque conjugat, quamvis primas clementiæ tribuat, secundas salutem Justitiæ non denegat, juxta illud D. Bernardi Epist. 2. ad Solonem. *O bona (inquit) charitas, qua sive soveat infirmos, sive exerceat providos, sive arguat inquietos, diversis diversa exhibens, si ut filius diligit universos: cum se arguis missus est, cum blandi-*

vis simplex est: pie solet sevir, sine dolo mulcere, pateriter novit irasci, humiliter indignari. Et Epist. 24. Habeat charitas zelum, sed adhibeatur pro tempore severitas. Censura quidem nunquam remissa, intermissa tamen plerumque profuit. Rigor iustitia semper servidus, sed nunquam praeceps, &c. Cui crudelis consonat D. Gregor. 2. par. e. Pasto. cap. 11. Sit itaque amor, sed non emolliens, sit rigor, sed non exasperans, sit zelus, sed non immoderate saviens, sit pietas, sed non plusquam expedit parcens, ut dum se in arce regimini iustitia, clementiaque permiscens, ut qui prae se corda subditorum, & terrendo demulceat, & tamen terroris reverentiam demulcendo constringat.

Actionibus autem oburgationibus, quae conjunctione convitiis esse solent, rarissime in reprehendis criminibus, nisi in gravissimis, sed potius modellis & temperatis verbis uti semper procuret, cum saepe plus erga corrigendos agat benevolentia, quam austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas: si autem ob criminis gravitatem virga opus sit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibeatur.

CAPVT XXI.

De muneribus à Visitatoribus non recipiendis.

Cur Visitatoribus inhibeatur donis & muneribus recipiendis

UT autem Visitatores praedicta omnia liberiorius & rectius exequi possint, omnino à donis & muneribus recipiendis abstinere debent. Jure enim Canonico atque Civili omnibus Praelatis, atque iudicibus strictè prohibetur, dona sive munera à subditis sibi oblata recipere. Dicitur enim. Non accipias personam, quia munera excæcant oculos sapientium, & mutant verba iustorum. Ecclesiast. 20. dicitur: Xenia, & dona excæcant oculos iudicum, & quasi musus in ore avertit correctiones eorum. Ac si expressius dixisset: statim ac Praelatis sive iudicibus dona & munera accipiant, quasi muti redduntur, facultatemque loquendi, corrigendi, ac puniendi subditorum excessus amittunt. Quare Cicero in Verrem jure proclamavit in hac verba: Nihil adeo est sanctum, quod non expugnari possit pecunia.

Hoc autem expressè de Visitatoribus in Concilio Tridentino sess. 24. Cap. 3. de reform. sequentibus verbis prohibetur: Interimque caveant, ne in utilibus satisfactibus cuiquam graviter, overosique sint, neve ipsi, aut quispian suorum quidquam procuratoris causa pro visitatione, nec pecuniam, nec munus quodcumque sit, qualitercunque offeratur, accipiant, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili, exceptis tamen victualibus, quae sibi ac suis frugaliter, moderateque pro temporis tantum necessitate, & non ultra erant ministranda. Tenentur autem Visitatores Regulares sacros Canones, & Conc. Trid. Decreta in suis visitationibus observare, ut expressè caveatur in eodem Conc. sess. 24. Cap. 8. Et quamvis Conc. loqui videatur tantum de Visitatoribus Episcoporum: eadem tamen, quae Visitatoribus secularibus praescribuntur, omnino etiam à Regularibus observari debent, ut ex eodem Conc. Cap. 2. ut supra constate videtur.

Nec solum à pecunia, sed etiam à quolibet alio munere manus Praelati avertere debent, juxta illud Isaia 33. ubi de relictis iudicibus loquens, sed quod inquit: Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit. Habetur etiam in Capite Statutum, de rescriptis, §. insuper, verbo, Nullum munus, ubi Glossa inquit, quod triplex est munus: à manu, à lingua, ab obsequio: à quibus debent iudices abstinere. Munus à manu dicitur pecunia, à lingua favor, ab obsequio subjectio indebitè impensa: à quibus omnibus debent Visitatores abstinere, ut debitè suo fungantur officio, & iustitia ad unguem observetur. De qua re videndus est D. Thom. 2. 2. quæst. 50. art. 5. Ubi latissime agit de supra dicto triplici munere.

Punitur igitur à Religione Visitatores jure debent, si praeter ea, quae sunt necessaria pro visitatione, munera tam à Monialibus, quam à Religiosis, etiam sibi oblata acceperint.

His praemisissis, ac finito iudicio, ac examine culparum, juxta praedicta, Visitator, celebrato Capitulo, suam visitationem absolvat: si vero graviores culpae inveniantur, facta denunciatione juxta inferius dicenda, ad inquisitionem specialem, ad formationem processus statim descendat, neque visitationem absolvet: neque Capitulum culpatum celebret, si bonum commune id praerequirat, nisi prius iudicè gravius culpis examinatis, ut illae in Capitulo publicè, si aliorum exemplum postulet, puniantur.

Vetat hoc & similia Concil. Tridentinum.

Non solum pecunia, sed quodlibet aliud munus prohibetur. Triplex munus species as-signatur.

Quomodo procedere debeat visitator iudicio finito ac examine.

IESU
Spirit.

Finis primi Tractatus.

T R A -